Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьл 1923 шера дения ● ШОАТТА, 4 ноябрь, 1978 шу. ● № 132 (5052). ● Мах 2 кепиг.

Советски Iилмахой! Лакхъе Iилма-тохкамий эффективность, Iилма производствацара бувзам чIоагIбе! Сийле хийла советски Iилма!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара)

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

Къаьстта чIоагIа лоархIамен бехктокхаршен балхаш да «Сунжанефть» НГДУ скважинашта лаьттан кIала капитальни ремонт ераша деш дараш. Цар дукхахча хана дениз болх а ца беш лаьттача скважинашта капитальни ремонт а я, уж мехкдаьтта дала йолайолийт, кIезига мехкдаьтта луча скважинашта кислотни обработкаш а еш, совдоах цар луш дола «Iаьржа дошув». Доккхий декхараш тIаийцад цар пятилетка кхоалагIча шера. Уж толамца кхоачаш тIехкхоачаши дара лаьржача яхье хьалхара моттиг лаьккхай мастер Махлычев Александр Михайлович верте латтача скважинашта капитальни ремонт еча коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча бригадо. Шера планагIа йиъ скважина капитальни ремонт е езаш хиннача, бригада ремонтникаша кхиъ бетта капитальни ремонт а я болх бе йолаллийтай пхи скважин. Цар хIара бетта бIаьш тоннаш мехкдаьтта лу.

КарагIдаьнначох кхоачамбаь Iеш оамал йоацача бригадо хIара сменагIа нормаш юкъера лаьрхIача 125 процент кхоачаш а еш къахьег укх деношка. Сентябрь бетта тIерча желашнаре мехкдаьтта дакхара йолча ремонтага лаьккар цо скважин — 145 А. Цул тIехьагIа дийнахьи буск 7 тонн газови конденсати 12 эзар кубически метр гази яла йолаелар скважин. Цул тIехьагIа кислотни обработка а яь, дукхагIа конденсати газа яла йолаелар скважин. Цох а кхоачамбензар ремонтникаша. Капитальни ремонт а яь хIанзлехьа болх бе йолаллийтай ю. Шера план цкъан ахазвен тIехкхоачашъяьй бригада ремонтникаша. Из къахьегама совгIат цо хетаду Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача цIей [illegible].

Хьинаре къа а хьегаш башха-дика толамаш доахача бригада ремонтникашта юкъе белгалбаьнна ба бурувдеттарий гIоьнчаш Масленкин Владимир Николаевич, Суганов Александр Семенович, кхыбараш.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) бригадир А. Махлычев, бурувдеттарий гIоьнчаш В. Масленкин, А. Суганов.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ИТТ БЕТТА ПЛАН— ХАНАЛ ХЬАЛХА

Нохч-ГIалгIай АССР Статистически управлене итогаш яьй 1978 шера итт бетта промышленносто баьча балха. Шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьийтача промышленния предприятей коллективаша дикка тIехкхоачашъяьй продукци маьхала яккхарен изделей дукхагIа дола тайпаш хьадарен итт бетта план.

Пачхьалкхен планал совгIа мехкага дIаехкаьчай 13,3 миллион сома маьхе тайптайпара продукця. Соахка итт бетта арахийцачул 2,2 процент дукхагIа продукця арахийцай укх шера цу юкъа. Къахьегама овсарле лакхъяра задани а тIехкхоачашъяьй. ХIара сага дIалаьрхIача соахка итт бетта хинначул 2 процент лакхъеннай из укх шера цу юкъа.

Итт бетта план толамца кхоачашъяьй мехкдаьттахоша, химикаша, машинашъераша, энергетикаша, промышленноста кхыча доагIой болх-[illegible]

ЦIЕЙ СИЙНА

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача цIея сийна къахьегама вахте эттача Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене коллективе дикка къахьегама совгIат кийчдаьд цу деза денна. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара итт бетта план 106 процент кхоачашъяьй цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа даьд пхи миллиони 400 эзарн сома маьха гIишлон балхаш. Шоай низаца гIишлош хьалъяра пачхьалкхен план 109 процент кхоачашъяьй управлене гIишлонхоша. Заданел совгIа 2,5 миллион сом мах бола гIишлон-монтажни балхаш чакхдаьхад цар.

Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управленена чуйоагIача СМУ-ита юкъе лаьрхача яхье хьалхара моттиг а йоаккхаш, эттара дикагIа техико-экономически хьокхамаш хилийтад Корольков Вячеслав Иванович верте латтача СМУ-6 коллективо. ГенподрядагIа гIишлон-монтажни балхаш дара итт бетта план 120 процент кхоачаш а еш, планал совгIа цо даьд 900 эзар сома маьха гIишлон балхаш. Иштта дика къахьегаш ба итт бетта задания совгIа 500 эзар сома маьха гIишлон балхаш даь бола Турпалов Iарби Абдуллаевич верте латтача СМУ-7 гIишлонхой а.

* * *

Шоаш укх шера тIайнца декхараш тIехкхоачашдеш ба Грозненски ацетонови завода болхлой. Деррига техникоэкономически хьокхамаш итт бетта план дика тIехкхоачашъяьй цар. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай цхьа миллион 360 эзари сома маьха валови продукци. Цу даьйъе заданел совгIа арахийцай 450 тонн растворителаш, 16 килограмм витаминаш, кхыйола продукци. Продукци маьхала яккхара итт бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй. Укх ноябрь бетта чотах цхьа миллионни 76 эзари сом мах бола продукци маьхала а йоаккхаш чакхбаьккхар итт бутт завода коллективо. Планал совгIа арахийца ерригга хIана яц аьнна йола продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах кийчъяь я. Цу лоархIамеча хьокхама задани предприяте коллективо 5,6 процент тIехкхоачашъяьй. Ший къахьегама толамаш кхы тIа а тоадеш къахьегаш я из укх деношка.

Завод цехашта юкъерча яхье хьалхара моттиг лаьккхай Медный Яков Михайлович верте латтача растворителий цеха болхлоша.

* * *

Дикача къахьегама толамашца белгалдоений Сийлахь-боккхача Октябра цIей Грозненски маьлха комбината болхлоша. Итт бетта планал совгIа цар ерригга арахийца продукци 81 эзар сом мах болаш я. Ший къахьегама толамаш цо хетаду Сийлахь-боккхача Октябра деза ча денна.

Къаьстта дика боах а беш, яхье хьалха латташ я мастераш Овчинникова, Тофелюк, кхыбараш верте латтача сменай коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ЙIАЬХХАЧА ХАНА ОРБИТАЛЬНИ НИКЪ БАРА ПРОГРАММА ТОЛАМЕ КХОАЧАШЪЯЬЙ

Космонавташ В. Коваленоки А. Иванченкови лаьтта юхабаьхкаб

ТАСС хоам

Советски Iилман техникан Iалаьмате боккха кerда толам баьккхаб космически аренараерзаеча. 140 денигаи бийсанен лехкаш доача юмо баь космонавтина исторе чухь эттара бIаьхагIа бола никъ толаме чакхбаьккхаб.

1978 шера 2 ноябре москвасхи хаьнех 14 сахьети 06 минути лаьча, «Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни комплекса тIа кхоачашъе лаьрхIа хиина Iилма-техническе тохкамийн эксперементийн программа йистелаьккачул тIехьагIа, космонавташ новкъостий Коваленок Владимир Васильевича, Иванченков Александр Сергеевичи Лаьтта Iобессаб. «Союз-31» яхача космически кемо Iойоссаеш йола аппарат Советски Союза территоре тIа бедгалаьча районе город Джезказгана 180 километр къулбехьен-малхбоале оагIорахьа Iохайнай.

Iобессача моттиге баьча медицински тохкамо хьахьехкар космонавташа Коваленокеи Иванченкови йIаьххача хана баь орбитальни никъ дика лайнилга.

1978 шера 15 июне «Союз-29» яхача кема тIа новкъостий В. В. Коваленоки А. С. Иванченкови космически никъ бе дIаболабелар. 17 июне, «Салют-6» яхача станцех «Союз-29» яха кема дIахеттачул тIехьагIа, Iилма-тохкама комплекса тIа болх бе болабелар космонавташ.

1978 шера 28 июне орбитальни комплексах дIахеттар дунен халкъашта юкъерча экипажа: СССР летчика-космонавта Климук Петр Ильичеи ПНР гражданине Гермашевский Мирославеи лехкаш хиина «Союз-30» яха кема. «Салют-6» — «Союз-29» — «Союз-30» яхача орбитальни комплекса дунен халкъашта юкъерча экипажо толаме кхоачашдир цхьана оттадаь хиина советско-польски тохкамаши эксперементаш.

1978 шера 27 августе орбитальни комплекса тIа «Союз-31» яхача кемаца кхоачашйир СССР летчик-космонавт Быковский Валерий Федоровичи ГДР граждании Иен Зигмунди юкъе вола цхьаьккха дунен халкъашта юкъера экипаж. Цхьена эксперементаш ира Советски Союзен Германски Демократически Республикан Iилмахоша а специалисташа а кийчъяь хиина программа кхоачашйир космонавташа. «Салют-6» яхача станце тIа балхаш даь даьнначул тIехьагIа космонавташ Быковский Иени «Союз-29» яхача кемаца Лаьттан тIа юхабаьхкар.

Лехкаш йолча комплекс йIаьххача хана боаргамагIа болх бар Iалашдара «Прогресс-2», «Прогресс-3», «Прогресс-4» яхача автоматически грузовой кемай новкъосташа «Салют-6» яхача станце тIа хан-ханнахьа дIакхухьар вIашагIтехача двигательни установкаи оца доагор, оборудовани, аппаратура, космонавтий яахара, тохкамаши экспериментаци ира эшаш йола материалаш.

Лаьттан тIа шоаш Iобоссалехьа новкъосташа Коваленокеи Иванченковеи хIанз автоматически хьисапе лаьш йолча «Салют-6» яхача станце бортовой системаши Iилман аппаратураши консерваци яьй.

Лехкаш йолча «Салют-6» — «Союз» яхача комплекса тIа йIаьххача хана никъ беш космонавташа кхоачашъяьй Iилма-технически медико-биологически тохкамий а экспериментий а шерра программа.

Iалама ресурсаш тахкаре гонахьара среда Iоаларн ду-[illegible] визуальни земан а Лаьттан тIехени Дунен океана акваторен сурташ а даьхад. Сурташа чулаьцай Советски Союза территори а хIаьта иштта цхьадолча даьгье Польски Халкъа Республикая Германски Демократически Республикан территореш а. Лаьттан тIехен районий шера кертерча бе-беча ханашка сурташ дахар лаьттах тIа йоалача хIамай тIоа, хьарсамашарча хин баланс, Iалама кхьдола сезонни хIамаш хувцадалара динамика Iомаре.

Сигала беххача лаьккъа Iилман программа лоархIама дакъа а хиина дIаэттай космически материаловедене даьгъе яь эксперементаш. Дозал доаццача хьалашка керда ахпроводниковии оптически материалаш, металлически сплаваши соединенеши хьакхачийтар дукъа 50 совгIа технологически эксперимент яьй.

Станце тIа оттаь хиннача субмиллиметрови телескопа новкъостаца бустамаш даьхад дукхача седкъех юлача ультрафиолетови сердалов. Даккаш хьаахаьчай Лаьттан атмосферах юлача субмиллиметрови сердалони цул озонии тIоан хьалех хьахъехьа.

ЙIаьххача хана шоаш никъ беш «Салют-6» яхача станце экипажа кхоачашъяьй медицински тохкамий шерра программеи биологически эксперементаши, хIаьта уж бахьан долаш хьакхаьчай космосе гIолла бера лаьккъа факторашка сага организма, баьцовгIаш дегIаахара, [illegible] влиянге хьакъехьара керда лоархIаме сведенеш. Чакхъяьхача дукхача профилактически медицински мероприятеша йиш хилийтай новкъостий Коваленоки Иванченкови могаш бахха хьинари йIаьххача хана никъ бечa юкъагIа геттара дикача хьал тIа лоаттаде.

Кема тIара керда системаш, космически аппаратий оборудованийи прибораши шаьръярца юкъеннa йола тоъал дукха технически эксперименташ яьй космонавташа.

В. В. Коваленокеи А. С. Иванченкови кхоачашдаьд гуттахьарча космосе дIаерзбалта, цу хана, цар юха вIашагIа лаьккхай станце арахьарча тIехен тIа оттаь а микрометеорин хьал Iомадеи космически средас тайп-тайпарча материалий свойствашта ей йола влияни тахкен лаьрхIа а йола Iилман аппаратура.

Космически техника шоашта хIоргга йоваш хилар, къонахчали турпалаи хьахьехкад космонавташа В. В. Коваленокеи А. С. Иванченкови «Салют-6» — «Союз» — «Прогресс» яхача Iилма-тохкама комплекса тIа ханага диллача эттара бIаьхагIа бола орбитальни никъ беча хана.

Кхойтта бутт совгIа ха я «Салют-6» яха орбитальни станци орбите гIолла леда, хIаьта цу юкъа цо 6 эзари 3 бIаьн го баьккхаб Лаьттан гонахьа. Цу юкъа станце тIа болх беш хиннай пхи экспедици — йIаьххача хана болх беш шиъ чуэттаи-арабоалаш болх беш йиъ, хIаьта кига из ха йоаккхача хана цар кхоачашдаьд лехкаш дола ялхи грузовой дикъи космически кемаш вIашагIдувзалгеи цаI хьа а къовстадаь юха тIехьадувзалгеи, гуттахьарча космосе шоаза дIаарабаьнна космонавташ. Советски космонавташца цхьана «Союз» яхача кемаш тIея «Салют-6» яхача станце тIея никъ баьб ЧССР, ПНР, ГДР космонавташа-тохкамхоша.

Никъ мел беча хана цIаккха а лоарзагIа ца йоалаш болх баьб «Салют-6» яхача станце тIарча системаша, оборудоване, аппаратура.

ПланагIа оттаь хиина программа толаме чакхъяккха вIаштIехьдаьннад дукхача Iилман, конструкторски, производственни коллективаша, космодрома, наькъа лостам телача Центра, наькъа командно-бустамийи кемаш лохаш — кIалхара доалачеи комплексий специалисташ ниъсен дика тоабаьи болх бар бахьан долаш.

Космонавтика историе чухь кемаш лехкаш эттара бIаьхагIа бола никъ беш яьккхача хана даьча Iилма-техническе тохкамехи эксперементехи хьакхиннарех шерра пайда эцаргба Советски Союзен кхыча социалистически мехкийи Iилма, техника, халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка.

Кемаш вIашагIдувзадолийташ ши маьже йола «Салют-6» яхача орбитальни станци, «Союз» яха лехкаш дола орбитальни кемаш, «Прогресс» яха автоматически грузовой кемаш юкъе а долаш йола чоалхане Iилма-тохкама комплекс хьаяр советски космически Iилмаши техникаши карагIдаьнна, деррига адамий гIулакха космос дIахо кареерзаяра даьгъе шерра перспективаш хьаеллаш дола тIехдаьнна доккха инженерно-технически хIама да.

Йоккха космически программа толаме чакхъяьккхар — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дузаш Даьхенна деннa башха-дика совгIат.

СССР летчикех-космонавтах нов. В. В. Коваленоках Советски Союза Турпала цIи тиллара дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкама комплексаца йIаьххача хана космически никъ толаме чакхбаьккхарах а цу хана къонахчали турпалали гойтарах а Советски Союза Турпала цIи туллийла СССР летчиках-космонавтах нов. Коваленок Владимир Васильевичах Ленина ордени «Дошо седкъа» яха медали цунна дIа а луш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1978 ш. 2 ноябрь.

Летчиках-космонавтах нов. А. С. Иванченковах Советски Союза Турпала цIи тиллара дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Салют-6» — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкама комплексаца йIаьххача хана космически никъ толаме чакхбаьккхарах а цу хана къонахчали турпалали гойтарах а Советски Союза Турпала цIи туллийла летчиках-космонавтах нов. Иванченков Александр Сергеевичах Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали цунна дIа а луш.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1978 ш. 2 ноябрь.

Нов. А. С. Иванченковах «СССР летчик-космонавт» яха цIи тиллара дола

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

«Салют-6 — «Союз» яхача орбитальни Iилма-тохкама комплексаца космически никъ барах «СССР летчик-космонавт» яха цIи туллийла нов. Иванченков Александр Сергеевичах.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 1978 ш. 2 ноябрь.

ДИКА КЪАХЬЕГ

Укх шера дика къахьег «Грознефтеоргсинтез» производственни объединенина чуйоагIача Производственно-товарни контора болхлоша. Итт бетта план ханал кхо де хьалха кхоачаш я ь, планал совгIа цар кийчъяьй массехк миллион сом мах бола некъдаьтта продукци.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлла я Орел Юрий Константинович верте латтача шолагIча цеха коллектив.

Н. ДЕМЬЯНЕНКО, «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене Производственно-товарни контора плановой отдела инженер-экономист.

ДикагIчар хьокхамаш

Боккха толам баьккхиб укх шера совхоза-техникума коллективо: сентябрь бетта кхоачашъяьй пачхьалкхенга ялати кхыйола керттера юртбоахама продукци йоххара кхаь шера план. ХIанз сихъаь хьажкIаш чуэцаш ба болхлой.

СихагIа из болх чакхбаккхара дийнахьа а бус а шин сменагIа хьажкIаш хьаккхалаьрхIар коллективе болх дIаболабеча хана. Кийчйир «Херсонец» яха йиъ комбайн.

Сатоссаш латтача хаяна бригада ставе гулбелар механизатораш. Юкъ-юкъе хоза яр звеньевой — Къахьегама ЦIеча Байракха ордена кавалера Котиев Дауда, «Знак Почета» яха орден лелаеча Евлоев Ювсапа, бригадира — Ленинеи Къахьегама ЦIеча Байракхен орденийи кавалера Евлоев Махьмада гIараш.

Техника кийчъеш, бийсанна энаргйола лампаш оттаеш ба уж. Цу гIар-татана юкъе гIолла наггахьа хоз агронома Султыгов Мухьмада оаз:

— Махьмад-Сали, Ювсап, Асланги, Мухарбик!! Ялх сахьат доалаш латт, шо хIанз а йистедалаза да...

— ДагадоагIа сона, — йоах агронома, — 1974 шу. Цу хана кхаь комбайнаца 50 гектар хьажкIаш чуийцар. Укх шера из рекорд юхаоттае безам эттаб тха механизаторий.

Котиев Дауда кхель хьажкIаш я хIанз чуэцаш латтараш. ХIара гектара тIара 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш йоал кхай тIара. ХIаьта звенос тIайнца социалистически декхар — хIара гектара тIара 30 центнер яккха лаьрхIа дар. Ший доаш кхоачашде гIерташ хьинаре къахьийтад механизатора. ХIанз гуш да из.

Тхо къамаьл деш латташ гучаьлар комбайно аьта гIадамаш тIадолаш йоагIа Хамхоев Ахьмада лелаю машин. Дукха ха ялалехьа силос кийчъеча дIаяхар иштта етта Гандалоев Берснакъас лелаю машин а. Комбайнашта юхера моттигаш дIалаьцар Мальсагов Рашида, Муружев Вахий машинаша.

Цхьа ха яьлча тхона юхе гIолла тIехйоал хьажкIех етта лафет тIехьа а йийза йоа Евлоев Салмана лехка трактор. Лафеташца комбайнашкара хьажкIаш дIакхухьаш цунца ба: Падиев Осман, Горчханов Вахид, Кодзоев Хьажбикар.

Комбайн цIаьхха юхсецача, цу сахьате тIаьода боахама инженер, бригадир. Вахьан сиха юстардоаккхага Iалашду. Ера техника тоае кийча я Евлоев Махьмад-Гире лелаю «техничка». Цунца ба маладчикаш Эвзиков Руслан, Хамхоев Хавжа.

Цхьайтта сахьат даьннача хана шофераша 55 рейс яьр, 165 тонн аьта гIадамаш чуденадар, 20 гектара тIара хьажкIаш хьекха яьннаяр. ХIаьта дийнахьа диъ сахьат даьлча 45 гектара тIара хьекха баьлар. Цхьан агрегата [illegible] норма юкъера лаьрхIача йиаза кхоачаш а еш!

Къаьстта дика болх баьчун цIи яккха аьлар аз директорага.

— Цхьанне шоллагIчул дикагIа болх баьб аьа хала да, — йоах Цокиев МурцаIалий Мухтара. — ХIаране низ дIакхоачар ду сихагIа ялат чуэца гIерташ. — Укх шера оаха социалистически декхар тIайнцар парте ЦК июльски (1978 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш. 400 тонн фуалъяьха хьажкIаш пачхьалкхенга йоха. Дукхьал цхьан дийнахьа етхай 70 тонн. Оаха аьнар кхоачашде торо я тха боахама.

А. САГОВ, тха себ. корр.

ХЬАЛХА ЛАТТА БОАХАМ

Укх тIеххьарча шерашка Ачхой-Мартановски района боахамашта юкъе хьалха латташ хьайоагIа «Самашкинский» совхоза хьайбаш леладерий коллектив. Из иштта хилара тешал ду хьокхамаша. Масала, хIанале шера план кхоачаш а еш, 524 тонн дулхи, иштта, итт бетта план тIехкхоачаш а еш, 1394 тонн шурен пачхьалкхенга ехкай цар. ХIара дийнахьа юкъера лаьрхIача дIалуш йола шура планал ах тонн совгIа я, вешта аьлча — 4,5 [illegible] кхоачаш. ХIанзчул тIехьагIа 16 тонн дулхи 88 тонн шурен дIаелча кхоачашкул тIайнца социалистически декхараш.

Боккха боахам ба «Самашкинский» совхоз. Цига яли ферма я — 3 доаханеи 3 хьакхарч лелвеши. Фермай доалахьа да 2626 бежани 11108 хьакхи. Зоотехнически бокъонаш яхача бесса Iунал ду цу хьайбашта.

Шерра яьржай коллективе социалистически яхь. ХIаравар ше-ше доакхагIа толамаш даха гIерт. Яхье хьалхалеттарех цаI ва вокххагIвола слотник Нагиров Салман. ХIанз 450 бежан лоамин даьгIенашка доажадеш ва из. Буц листагIеи дикагIеи йолча моттигашка леладу Iуно хьайбаш. Цудухьа хIара бежана дийнахьи буси 740 граммаш дулх тIанхет, план 700 грамм йолча. Цунца болх беш ва бела Iу Хучиев Авхан. Ший новкъостагара опыт Iомаю цо.

Совхоза толамаш доахача дукха дакъа юкъехьу доярашa. Уж ба къова коммунист Висаева Таиса, Амаева Iабидат, Керимова Найпа. ХIара Iаттагара юкъера лаьрхIача 2150 килограмм шура яьккхай царех хIаране, итт бетта план 1600 килограмм йолча.

— Бежа Iушеи доярашеи доаха толамаш дунцарах доагIача бесса дика хургдацар цу коллективах дола къамаьл, хьакхарч кхоабараш ца хьоахабича, хIана аьлча толамашта юкъе лоархIаме дакъа дихьараш уж ба, — йоах совхоза партнома секретара Амаев Руслана. — Уж хIанз а ба яхье хьалха латтаранца. Сийлен улга тIа хьалтеха доахк хьакхарч лелаерий сурташ. Царца я Октябрьски революце ордена кавалер коммунист Штефан Мария, Тризно Надежда, Чернова Анна. Царех хIаравa 8 — 9 курск хьелкхею хIара хIаккийна тIехьа, цхьаккхе а ца къастийташ. ХIаьта йоккхагIча групе дIачулуча хана хIара хурска дозал 20 — 22 килограммага кхоач, план 18 килограмм йолча.

ДIабахача итт бетта 7124 курск яьй ферме. Шера план кхоачашъе гаьна бац хьайбаш леладераш.

Боахаме лаьрххIа йоакхо ю доахана Iуа нердаданкаран дебадарах. Цу гIулакха Украинера симментальски фух дола 162 бежан доаладаьд, хIаьта совхозе долаш дар цу фух дола 120 бежан.

Лоацца аьлча, ма-хулла хьайбай продукци алсамъяккхара наькъаш лохаш ба «Самашкинский» совхоза хьайбаш лелaдераш.

— Лохлургдац Iан зама-лахьа доаха толамаш, — йоах боахама керттерча зоотехника Марзабеков Махьмада, — хIана аьлча оаха Iан кийчо дика яьй. Тоаьй фермай помещенеш, план тIехкхоачаш а еш, 800 тонн йол, 9250 тонн силос, 1060 тонн сенаж, 21 эзар тонн ча Iалашдаьд совхозе.

М. ЦУРОВ.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ПИСЬМОШТА — ПАРТИЙНИ ТЕРКАМ

Советски Iаьдал дахначa хьалхарча хано а тIехьа вай парте баьчча, Советски пачхьалкхен кхоллархочо В. И. Ленина чIоагIа уйла тIаахийтай гражданаш тIаэцарга вIаштIехьдаккхара, цар жалобаши заявленеши къовстара. Къахьегамхой письмоех бокъонца дола сага документаш лаьрхIад цо, царех пачхьалкхенна доал деча гражданаша дакъа лацара форма, цар бокъонаши хьашташи телхаделга соцадара средство, пачхьалкхен аппарата болх тоабеш эргабахара средство лаьрхIай цо. В. И. Ленина произведенеш Iомаеча, цун наказаш дешача хана бIаргагу къахьегамхой предложенешца, жалобашца, заявленешца беча балха керда большевистски принципаш цо леррагIа хьа миштта кхеллай а юкъе миштта кхихьай а, бюрократизми волокитеи леларца цо цкъ чIоагIа къийза къовсам хоттабаьб а.

Вай парте еса хеташ хора в ю, дегIа а кхувл къахьегамхой письмошца беча балха ленински принципаши нормаши.

Ленински традицеш дIахоьхьош КПСС XXV съездо партийни организацей теркам цIаьхка а тIабахийтар письмошца бу болх парте халкъаца бувзам чIоагIбарех шербарех, советски социалистически демократи дегIайоаларa, общества гIулакхашта доал деча наха дакъа лацара лоархIамеча формаех цаI хилара. КПСС ЦК съезда аьча Отчетни доклада тIа КПСС Центральни Комитета Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева аьлар, парти цу письмошка хьеж, «миллионаш болча къахьегамхой Iаьдальмате йоккха энтузиазм, коммунизм хьалхьеча сийлахь-йоккхача, наъ болча державa бетталу пхаъ хьоккхаш болча нахацарча шийн бувзама формаех цаI а лоархIаш.

Къахьегамхой письмой парте ю уйла къаьгга хьахьоах КПСС XXV съезд хинна дукха ха яллехьа, 1976 ш. 28 апреле арабаьннача «КПСС XXV съезда решенеша ма-яххара къахьегамхой письмошца беш бола болх дIахо эргабоахаш тоабарах» КПСС ЦК баьчa соцамо. Цу соцамо итог яьй цу лоархIамеча участке партийни советски организацешa, профсоюзои комсомолои баьча беркатеча балха.

Нохч-ГIалгIай областной партийни организаце укх тIеххьарча шерашка кIеаига хIама даьдац къахьегамхой письмошца бу болх тоабара, письмойи заявленейи авторашa гIеттадеш дола дешаш ниййса а ханнахьа а къоастадарах бола бехктокхам айбеннаб, къахьегамхой предложенеш сихагIа кхрачашъе яьннай, гучадоала кхачамбоацараш сихагIа дIадоах.

Письмошцара болх шийн берригача балхацара лоархIаме дакъа лерхI парте обкомо. КПСС обкома бюроси секретариатои, обкома отделий, партийни, советски, боахама органий, общественни организацей низаш хадданза тIаувa къахьегамхой письмошкеи жалобашкеи ниййсси озабезам ца беши хьажара хьалаш хьахкохлара. Цу дерригне а гIо ду предложенешка, заявленешка, жалобашка дина хьажара. Коллегиальни органий заседанешна уж къестаелга шерра леладу. Масала, шин шерей ийс беттеи письмошка гIоаттадаь шин бIаь гаргга дош дийцад КПСС обкома, горкомий, райкомий бюрошка.

ЛоархIамеи ирех дешаш уттадеча письмоех дукхагIдараш цу сахьте дIадовлийт партийни комитетий секретарашта. Цар белгалду письмо тахка, де доагIар де хьалха тIадулларгда. Ахаш гаргга дола письмош къестаду отделашка. Письмошца болх бе юкъеувз аппарата болхлой, КПСС обкомеи ревизионни комиссеи, халкъа тIаьхьожама республиканска комитета членаш, парте городскойи районийн комитеташ, халкъа депутатий моттигерча Советий депутаташ.

Къахьегамхой письмоши жалобаши хьалхьеча бюрократизмаи волокитаи фактаща, кIаьта иштта тайп-тайпарча харц гIулакхашцей пачхьалкхен дисциплина телхаярцеи къовсам лоаттабеча боккха лоархIам болаш я КПСС горкомаши райкомаши. Цу хьакъехьа дика опыт Iоаьхь КПСС Грозненски горкоме. Горкоме ухa дерригa письмош укхаза дIадовлийт КПСС горкома хьалхарча секретара. Дукха письмош техи горкома аппарата болхлоша шоаш. Кхыча организацешка дIадакхьийтача письмошта чIоагIа тIаьхьожам лоаттабу. Цу дерригне а горкома торо ду письмош тIа дувцар сихха довза а цох де денар де а.

Горкомо къаьстта уйла тIайехийт къахьегамхошна жалобаш язъйита бахьанаш дIадахара. Цунна лаьрхIа хадданза вIаштIехьдоах кулгалду болхлой къахьегамхошца вIашагIбетталуяга, радиочу, телевидене гIолла, кепайоазон тIа къамаьлаш далга, правовой дешашта лекцеши беседаши ю. Шин шерей ийс беттеи цу темаегIа йийшай 4 эзар совгIа лекци. ХIара бетта цаI долча пондтдийнахьа предприятейи учреждениейи кулгалхоша докладаш ю, къахьегамхой сагoтдеча хаттарашта жопаш тай. Цо дикагIа хойт гIулакхаш миштa лел, чубаха фу-самаш хьожаяр, тоаяр, балха тIара къовсамаш санна долча ира латтача дешашта къахьегамхоша язъю жалобаши заявленеши кIезигъю.

ЛоархIамеи бехктокхамеи хеташ цу дешага хьеж иштта КПСС Гудермесски, Малгобекски горкомаш, Заводской, Грозненски райкомаш.

Парте обкоме ухача письмошка хьежача гучадоал царех дукхагIдарий чулоацами хьисапи парте чура вахар айдаларца дувзаденна долга. Хьанхьачача письмош тIа чIоагIача низаца белгалдоал наьха политически къахьегамеи хьинар айдалар. КПСС XXV съезда решенеш, итталгIча пятилетка планаш кхоачашъеча партийни организацеи, республика берригача къахьегамхоша беш бола беркате болх. ДикагIча къахьегама коллективашца, производстве хьалхалаттарашца хоамаш ду планои заданеши доккхагIдола социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдарех. ТIайоагIача хана а дерригa низаш дIалуш болх бе шоаш кийча хиларах.

Республика городашкеи юрташкеи къахьегараша шоай письмош тIа КПСС Центральни Комитета, цун Политбюрона, КПСС ЦК Генеральни секретара Леонид Ильич Брежнева цIенача дег тIара баркал йоах вай социалистически Даьхен экономика дегIайоаларa, советски наьха хьал-торо айяра, даьттак тIа чIоагIа машар Iалашбара хIара денна йоаккхо ярах.

ТIехьарча хана дукха письмош ух Л. И. Брежнева гор. Баку торжественни заседане даьча къамаьлаца, 1978 шера 23 сентябре республика кулгалхошца вIашагIкхийттача хана Леонид Ильич Брежнева могадаьрашцеи рекомендацешцеи дийза. Новкъоста Л. И. Брежнева оттадаь декхараш, КПСС XXV съездо оттадаьр толаме кхоачашдара йола денале программа санна тIаийцай республика къахьегамхоша.

Письмой чулоацам — советски сага санхетам, цун политически кхетам, гражданственность айялара дола доккха тешал. Уж — массехьа мел лелача гIулакхех шоаш та хетар дувца наьхатиш, коммунизм хьалхьерий вахарахи къахьегамахи дола хоамаш дуxдувла хьаст, пайдане гIулакх динача дас санна хьаллаца, кердачоа, дикагIчоа шерра нийсъ хьабелла гIертилга. Цунца цхьана дIахьочa наьхъа духьала мел дувлачунца, советски законашца, вай вахара хьисапаца, социалистически моралла боарамашца тарлуш мел доацачунца машар ца хилар да иа.

Дукхача письмоша тешал ду организационно-партийни балха, советски, профсоюзни, комсомольски органий балха шерра общественни уйла тIаухийташ хилара. Цар тешавеш хьагойт КПСС XXV съездо оттадаь декхараш кхоачашдара областной партийни организаце мах оарцагIбахара лоархIам, вахара дерригача доакъошта цо ю идейно-политически влияни хадданза лакхлуш, денал долашагIа хулаш йоагIилга. Цу письмой чулоацамцара лоархIамегIа йола предложенеши замечанеши юкъейлай бюро, пленумий материалашта, лоархIаме ийцай бюро, секретариата, отделий текущи перспективни планаш тIа.

Цу письмоша парте областной комитета гIо ду партийни организацей дешал дIахо айдара, партеи правительствaи директиваш кхоачашъяра чIоагIагIа тIаьхьожам лоаттабе, критикеи самокритикеи дегIайоалае, къаьстта а кадраш хьалахара, дIанийсъяра, хьалкхеяра гIулакх тоаде.

Цунца цхьана цхьадолча письмош тIа коммунисташеи парте боацарашеи хоам бу кадрови политика хьакъехьа цхьайолча моттигашка гIулакхаш ниййса ца хиларех, царех я протекционизм, духьал шийна мутIахьа хилар нах балхаш тIа лакхбар, цхьабола кулгалду нах харцахьа лелар, партийни пачхьалкхени дисциплина телхаяр, балхах шийна гIойле ийяр, кхыдола сий доаду гIулакхаш.

Бакъдар аьлча, уж санна бола «кулгалду болхлой» партийни организацешеи республикерча берригача дог цIенача нахеи хадданза лоаттабеча тIаьхьожама кIал хилар бахьан шоай посташ тIа дукха багIац.

Партийни комитеташа чIоагIа тIаьхьожам лоаттабе беза критика IотеIаеш, прискаш еш, социалистически доалахье лечкъаеш, кхааш ийдеш, партийни пачхьалкхени дисциплина телхаеш йола моттигаш юецача къахьегамхой письмошта, уж кIоарга тахка а шийн ханнахьа къестаде а, вай вахарерча цу тайпарча гIулакхашца геш ца деш къовсам лоаттабе а беза.

Хоош ма-дарра, тIехьарча хана КПСС ЦК тIаийцаб идеологически балхах массехк лоархIаме соцам. Арадаьннад Л. И. Брежнева «КПСС идеологически балха актуальни дешаш» яха книжка. Уж дерригаш а берригача коммунисташеи парте боацачарни чIоагIа хьал а лаьцад, хьаштдолаш тIа а ийцад. Цу дешай хьакъехьа парте областной комитето 300 совгIа къахьегамхочо письмош дахийтад аьлча тоьаш ба. Цу письмош тIа белгалдоах советски наха идейно-политически нравственни хьалхайбара, наха юкъе беча берригача идеологически балха лоархIам айбеннилга. Цар тIа дега тоам а хулаш белгалбу наха коммунистически кхетам душ областной партийни организаце беш бола болх.

Цу дакъе карагIдаьннар лоархIаме хилар белгалдаьккхарца цхьана письмош иза даьржаш пропаганда лелаяра, цун формайи методийи цхьадолча хIамашта замечанеш ю, къаьстта а контрпропаганда, культура, образование, Iилма, творчески организацей хьакъехьа. ЦIенхаштта уйла тIайохийт берригача идеологически балхи лоархIаметIча лостамех цхьаниена — советски нах къахьегам безаш, коммунистически моралеи нравственностеи уйлаца хьалкхебара. Письмош тIа белгалду цу даькъера цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хьагучадувл «дIаьха сомаш» дешаш республикера нах дIаахар, тунеядцаш, лодыраш, шабашникаш, спекулянташ болаш хилар санна долча воаш гIулакхашца.

Къаьстта теркам тIаухийт наьха санкхетамцарен лелаеча гIулакхашцарен дIахьача замах юхедиса хIамаш дIадахара. Дувцар да мелкобуржуазни идеологецарен моралацарен, частни доалахьен психологех юхедисарашцара, буржуази уйлашцара, омалашцара, обычешцара, антиобщественни гIулакхашцара, советски законаши социалистически общежите бокъонаши телхаярцара къовсам чIоагIбар. Письмош тIа йоах, озабезамаш дар, дына уйлаш хьаллуцар, пхьа лехар санна долча, хIанз а вай вахаре долаш долча дIахьача замах юхедисача веча хIамашцара къовсам чIоагIагIа ца лелабича баргбац.

Уж дерригa письмош партийни, советски, административни органашa теркал ца деш дитац. Авторий предложенеши могадаьрашеи яхар юкъедихьар «КПСС XXV съездо дIадехарашна хьежа комплексни гIулакх дара ларда тIа идеологически балха эффективность айяра хьакъехьара республика партийни организацей декхарех» КПСС обкома пленумо баьча соцама, уж юкъедихьар идеологически дешай хьакъехьа КПСС обкома бюрос даьча кхыча цхьадолча соцамашта а.

Вай дIахо а хьадда къовсам лоаттабе беза тайп-тайпарча воча хIамашта духьала, дукхагIа пайда эца беза къахьегамхой халкъий доттагIала, советски патриотизма, социалистически интернационализма уйлаца хьалкхебара ерригача формаехи методехи. Кхетам балара декхараш кхоачашдечара кулгалдеча кадрай бехктокхам ма-могга айбе безa. Из массаза а дагахьаба деза министерствашта, ведомствашта, къахьетача коллективашта керте латтача коммунисташа. ХIамах нах дIакхетабар лоархIаме долга а хоаш, наха юкъе парте дош дахьа безам болаш хIара кулгалхо хилар лоархIам болаш да.

Почтана юкъе дикка моттиг дIалоац экономика, боахама кулгалдеча органий балха хьакъехьарча письмоша. ИттлагIча пятилетка планаш кхоачашъеча даьха толамаш дега тоам хиларца белгал а деш, письмой дукхача автороша доаладу доал деча аппарата цхьайолча звеньяша леррIа болх ца беш хилар гойташ дола бакъдараш, производства экономикага кIоаргга ца хьоьаш, къахьегара доагIаш дола хьалаш хьа ца кхоалаш болча кулгалхоша леткъаш ба.

Дукха ха йоаццаш парте областной комитета бюрой республика Министрий Совети кIоаргга хьажар пхе шера плани социалистически декхараш кхоачашдара болх миштa лел, цу дешах боагIаш бола соцам тIаийцар.

Баьча тохкамо хьахьекар, КПСС XXV съезда решенеш леррагIа кхоачашъяр, партийни советски органаша чакхбоала болх бахьан долаш республика экономика дIахо дегIаухилга. Пятилетка шин шера промышленность планал совгIа маьхала хьайккхай 39 млн. сома продукци, хоалуш тоалуш боагIа капитальни гIишлошъяра болх.

Цунца цхьана производства объемаш дегIаахара темпаш пхе шера плана заданел тIехьаьс. Шин шерей 9 беттеи итогех производства объем пятилетка йолалучунца ниийсйча задани 105,6 процент йолаш 104,1 процент мара дегIаенай.

Пятилетка кхаь шера шиъ кхоачаш ца яра керттера боьши, къахьегамхой письмош тIа ниййса белгалдоахаш министерствайи ведомствайи, объединенейи предприятейи, гIишлошъеча управленей кулгалхошта бехктокхам ца хетар, боахама леррIа доал ца дар, производства объемаш дегIаохувлара заданеш кхоачаш а тIеххоачаш а яра, къахьегама овсарле айяра, кхыдола технико-экономически хьокхамаш айдара дешашта а еза терко ца яр, шерра социалистически яхь йоаршъяра хьалаш хьа ца кхоллар да.

Экономика дегIайоаларa хьакъехьа къахьегамхоша дахийта письмош заявленеши дукхагIча даькъе юрта боахамга кхоач. ХIаьта аьа деза из ниййса хилар, хIана аьлча цу отрасле къоастайза дукха проблемаш я.

Юрташка мутIарерча къахьегамхоша хьагойт вай экономика аграрни сектор дегIайоаларга дIахийтара пачхьалкхено хьежаеш йолча йоккхийча средстваехи материальни ресурсехи ма-могга дукхагIа пайда эцар шоашта хьажи дола гIулакх долга, цунга пачхьалкхен уйланца шоаш хьежилга. Цхьадолча письмош тIа белгалду къаьст-къаьстача кулгалхоший ерригача торонех пайда эцара е еза йоахко ца яр, хьалхехь продукци ца йойтара, пачхьалкхен планаш кхоачашъяра хьалаш хьа ца кхоллага. Цу письмоша цIенхаштта уйла яйт. Уж районий боахамашкара гIулакхаш хьагойташ шийн тайпара барометр я.

КПСС XXV съезда решенешца, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК соцамашца кулгал луваццаш, письмой авторий критически хоамаш, предложенеш чота а ийеш парте областной комитета бюрос де дезар ду юрта боахамера кхоачамбоацараш дIадахара. Шин шерей ийс беттеи юрта боахама дешаех тIаийцаб 62 соцам. «КПСС ЦК июльски (1978 ш.) Пленума итогехи КПСС ЦК Пленума соцам тIарех «СССР юрта боахам дIахо дегIабоалабара декхарех» КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева аьча доклада тIарех хьадоагIа областной партийни организаце декхараши» дувцаш пленум хиннай. Соцамаш тIа белгалдаьд юрта боахама дерригa доакъош массе а оагIорахьа динамично дегIадоагIилгеи эффективность айелгеи Iалашдара, парда тIа юртбоахама продукци ма-хулла дукхагIа араххоцаргйола, баха нах кхачаш продуктаща, промышленность бедалца Iалашъяра тIадерзадаь гIулакхаш.

Партийни организацей динахар — июльски Пленума решенеш, нов. Л. И. Брежнева доклада тIара выводаш кхоачашъяра къаьстта тIаьхьожам лоаттабар.

ДегIауха наьха хьашташ кхоачашдарах, цар хьал-торо тоаярах долча къахьегамхой письмош тIа тIехьарча шерашка республике дика хувцамаш хиннад. Халкъа эша товараш дукхагIа араxецара, городашки юрташи эргайоахаш тоаяра гIулакхаш да деш. Хоалуш тоенна товарооборота структура, саготта эша товараш дукхагIа доки, торговлеи общественни кхачанни предприятеш дукхагIа хиннай, цига шерра лелаю эцархошта аьттув бола формаш. Бытовой гIулакхаш дукхагIа дара цу халкъа боахама лоархIамеча даькъа материальни база чIоагIъяра де деза гIулакхаш деш да. ХIара шу массаза доал дукхагIа пачхьалкхен капитальни вложенеш ю наха чубаха цIеноши, школаш, больницаш, кхыдола культурно-бытовой гIирсаш хьалдара.

ХIаьта а цу письмошта анализ йича гучадоал цу хьакъехьа дерригa де дезар ца даьлга. Письмош тIа белгалдаьнха а доагIаш дувц торговлеи общественни кхачани предприятешка цхьадола товараш эшача ханна доацаш, торговли болхлой эцархошца гIожа болаш моттигаш йолга, хIанз а дIадаьккхадац эцархой тараза Iехабеш, мах совгIа боахаш, прилавка кIалара дефицитни товараш дохкаш хилар, хIаьта иштта растраташ, лечкъораш делга.

Бахача нахагара хIанз а ахa а йоагIаш дукха жалобаш ух коммунальни гIулакхаш, квартираш дIаекъара порядок телхаеш, наха чубаха дIатела цхьадола цIенош хьал ю деш хилара леткъаш.

Шоай хьашташ кхоачашдар дехаш йолча къахьегамхой жалобашкеи заявленешкеи хьежа деза дикача уйланцеи йоакхонцеи.

«Къахьегамхой письмош» яха дешаш, уж вай лоархIаш хилар, къахьетача наьха письмоех вайна хьаштдолаш вай уйла тIаухийташи хилар вайга кхьчад Сийлахь-боккхача Октябрьца, вай халкъа Iаьдалца цхьана. Из социалистически демократи хьагойтачарех цаI, карагIдаьннача лоархIамеча социальни гIулакхех цаI. Коммунистически пачхьалкхено сага законни бокъонаш йохха чакхъяхара дукха болх барах дола тешал да. Цудухьа вай царга хьежа деза кIоаргача партелца, пачхьалкхен хьисапе. Из хьех вайна сийлахь-йоккхача Ленина, из дIадех вайгара вай парте Центральни Комитето. Цу хьакъехьа цхьадола дика гIулакхаш даьд вай. Жалобаши заявленеши кIезигагIа ух директивни органашка, цар чулоацам хувцабеннаб. Шозза гаргга кIезигъеннай парте обкомага уха жалобаши заявленеши. Бакъда, ба боагIа мах баьча КПСС XXV съездо кхачa тайпара къахьегамхой письмошца бу болх эргабаьккхабац вай хIанз а.

Дукхача организацешка хьалха а санна уйла тIа ца ухийташ, бе-бахха доацаш къестаю предложенеш, дехараш, жалобаш. Цхьаболча кулгалхоша цу балха общественно-политически лоархIам бац, бюрократизм, волокита лелаю, каст-каста телхаду письмошкеи жалобашкеи хьажара ваxон. Цу хьакъехьа массехк масал доаладергда аз.

Шийца ниййса гIулакх лелалац, жалобашка хьожаш Сунженски райисполкомои КПСС райкомои волокита лелаяьй, милицеи законодательство гIожа толхадаьд аьнна центральни органе наьхат яздир Карабулакерча болхлой кагирхой сайрийнарча школа хьехархочо нов. В. А. Пономаренкос. КПСС обкомо техкача цу тIа яздаьр дийза баьгъхилар. Бехке бараша чIоагIа предупреждени яьй.

Кхаь шера гаргга районо, парте райкоме школера харц гIулакхаш, директора, завучаша болх цIена бац яхаш оарц даьхад Шалински района Дубаюртовски юкъерча школа хьехархочо нов. З. Г. Белоевс. Бакъда, дешаракхетама болх цIенхаштта тоабара, цхьаболча хьехархой аморальни гIулакхаш, озабезамаш делга соцадара хIама даьдац. ТIаккха цо яздаьд лакха латтача органашка.

КПСС обкома Iилман дешара заведенейи отдело болъонца техкачул тIехьагIа дерригa дийцар бакъдир. ХIаьта цул тIехьагIа мара парте Шалински райкомо бехкебаь мах баьзар хьехархочо даьча хоамашца волокита лелаьча, дог ца лазаш царга хьийжача болхлой.

Письмошка партийни, советски, боахама органаш цу тайпара хьежаро изы тIа а жалобаш яьлийт, хьехаду дешаш хоам баьча моттигерча органаша ниййса къоастадерг хиларах бола наьха тешам боабу.

Хетаргахьа, партийни комитеташа къахьегамхой письмошца беча балха тIа бе беза лоархIам бац, гражданаш таIийбар санна йолча, лоархIамеча участка. Из ниййса вIаштIехьдаккхаро кIезигъю жалобаши заявленеши, коллективашка дика хьал, дика общественни хьал хьахкол. Сов тIех а ца доацаш алъ йиш я нах тIаьзар — из кулгалхошта шоашта а уж болча ухача бIаьш наха а кхетама школа я аьнна.

1976—1978 шерашка парте обкоме тIаийцав кхаь эзарнел совгIа саг, царех секретараша — 816 саг. КПСС горкомийи райкомийи секретараша тIаийцав 13 эзар гаргга саг. Приеме баьхкараш массаза а санна, безаме, дикадар хилча ловш къамаьлаш ду. ХIаьта дехар кхоачаде йиш ца хилча царга уж тешабеш, кхетабеш дIаоал из.

Бакъда, ерригача организацешкеи учрежденешкеи лелае йоагIа порядок лелалац шоай гIулакхаш дахьаш баьхкараш тIаэцара, каст-каста телхаду нах тIаэцара деноши, сахьаташ, вIаштIехьдаьккхадац балха ха йоацача хана нах тIаийбелга. КIезига моттигаш яц дешаш къестаде бокъо йоацача болхлоша къахьегамхой тIаийбеш.

Уж статья тIа кIезиг-дукха дувца безам бар са даим леткъаш а кIал лара йоаца жалобаш язъяра тIера а болчарех, из леладарах гIулакха кIезига зе ца дерех. ЗаконагIа доаца шоаш дIадехарап кхоачашдайтар духьа центральни партийни кепайоазони органашка кхаччалца, ерригa инстанцеш хьалъюз цар жалобашца. Цу тайпара цхьа масал доаладергда аз.

1972 шера «Шалинский» яхача чуоттадаь хьайбаш кхоабача совхоза директоралла хьожавир нов. Х. И. Мишиев. Декхараш кхоачашдеволаеча дукха гIалаташ дир цо, специалистех тешацар, цар де дезар ше де гIертар, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш лархIанар, шийна карарча нахаца гIожа, со аьнна хеташ вар, кадраш лахар гаргалонцеи юртахойлеи тIагIоала леладора, из бахьан долаш 1972 шера декабре балха тIара мукъавалийтар. Цул тIехьагIа ца соцаш ерригача инстанцешка эгIазал, доацар дувцаш, хьалха хиннача балха тIа юхавахийтар дехаш письмош язде ваьлар. Ийс бутт баьлча нов. Мишиев хьожаву «Грозненски шурий» совхоза директора заместителла, хIаьта 1976 шера августе бетта балхах ца лоархIаварах дIавоаких из. ТIаккха юха а ерригача инстанцешка письмош долх балха тIа юхавахийтар дехаш, юха а гIерт из партийни боахамеи органий кулгалхой харцдув, цар доккхий зуламаш леладу, кадраш лахара, дIанийсъяра партийни принципаш телхаю аьнна уж бехке бе. ДIадахача шера центральни органашка доацар дувцаш машинка 35 оагIо тIа кепатеха берригача дезалашеи гаргарча нахеи кулгаш яздаь письмо дахьийтар цо. Цу тайпара, нов. Х. И. Мишиев цхьаннахьа а балха воаца ши шу гаргга ха я. ХIаьта цо, коммунист хилара тарра, парторганизаце балха юкъе дакъа лацац, машара аьнча цох дIахаьдав.

Хетаргахьа, Мишиев санна барешкара хаьада хьадеха деза порядок лелаелга, цар язъяь доацарий заявленеш тохнаш ха йоае езаргйоацаш, цар яздеча доацараша цIенеи ниййсо лелаеши болча наха зулам дергдоацаш, коллективашка этта дика психологически хьал бIехдергдоацаш.

Массехк дош аргда аз, хIана а кIезига доацача, анонимни письмоех. Ваьдар аьлча, анонимкаш цхьатара яц. Нагахьа санна кхыча саго леладеча харц гIулакхех, лечкъорех, ховшше а боахама зе деш хиларах организация хоам беча хана гучавоахар шийна духьала валар кхераш кхычо шийн цIи ца йоаккхаш хилча из кхетаде хала даце а, кхетаду. Бакъда, болаш ба учрежденей кулгалхошка, партийни, советски, административни органашка де лерхIар алхха цаI — кIаягIолла хIама Iотта, из е воин цIена хиларах шено чуйоссае, из е воин кулгалхо бIехве, цул тIехьагIа доацар яздаьча эсалча саго дог дохадаь, уйланга баха нах миштa лел баьдечара хьежаш бола анонимщикаш а. КIезига бац тайп-тайпара доацараш дувцилга, мотт беттилга лаьрххIа Iомадеш, аргдар аз, конверка хIал царна штамп етташ а массехк адресагIа уж дIаухийташ а бола нах. ТIагIолла царга хьежача а кхетаду уж цхьан сага, цхьан текстагIа, тайпан цIераш цхьайола фанташ хувцар мара хIама эргаш доацаш яздаьлга.

Цу тайпарча анонимщикашa чуйоссаю уж бIехалаш санна бола нах хилара уйла. Цецвоал: цу гIулакха мара хьийха дац хьогI царна дезар? Цудухьа уж гучабаха а царца хьадда къовсам лоаттабе а, царна гонахьа общественни эгIазло хьахколла, хIаьта цхьайолча хана уголовни бехктокхаме увза беза, вай общества цIена атмосфери цар бIехъергйоацаш.

Письмошца бу болх массаза а хила а хиннаб, ба а ба партийни пачхьалкхени балха лоархIаме оагIув. Партийни комитеташа хадданза дагакхаба а кхетаде а деза, письмош — гражданий шоай бокъонаш лораярей юхаметтаоттаярей средство хинна ца Iеш, партийни пачхьалкхена аппарата болх тоабара средство а хилар, предприятей, учрежденей, колхозий балха тIарча тайп-тайпарча кхоачамбоацарешца къовсам лоаттабара, торговли советски наха бытовой гIулакхаш делгеи эргадоахаш тоадара цар гIо делга.

Къахьегамхой письмошкеи жалобашкеи фе долаши теркоеши хьежара уйла хила еза вай массаза а, кIоаргагIа техка деза цар бахьанаш, шийн ханнахьа де доагIар де деза царех, цу тIа а массаза а лоархIаме эца деза бахача наьха вахарей бытеи дешаш къестадеча эIамига да аьнна теркал ца деш дуташ цхьаккха а хIама хила йиш йоацилга, цар уйла ца йича, уж тесса дитача нах раьза боацаш, харц уйлаш йолаш хила тарлулга.

Из гIулакх иштта леладе декхарийла ду вай КПСС XXV съездо. Цох лаьца къамаьл хилар дукха ха йоаццаш хиннача КПСС обкома XI пленуме.

И. ПОЛЯКОВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юкъарча отдела заведующи.

Къаьстта дика къахьегаш ба пятилетка кхоалагIча шера «Чечингушшвейбыт» объединене шоллагIча ателье хIамаш тегараш. Итт бетта программа 104 процент кхоачаш а еш, планал совгIа кхоачашдаь наьха заказаш 1100 сома маьха хилар.

Шоаш тIаийца декхараш тIеккхоачашдеш ба укхаза хIамаш тегараш Сулиманова Мафефа, Вахабова Мадина, Василенко Вера, кхыбараш.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) тегача баранъяга хьоаш ба хIамаш тегараш М. Сулиманова, М. Вахабова, В. Василенко.

И. ПЛИЕВА сурт.

УНАХЦIЕНОННА ДОЛЧА ГIУЛАКХА

Фу де деза кIаьд ца вала?

Сага физически а хьаькъала а болх беш хилча вIашдухьала йола ши процесс латт цун организме: эшам хиларен дIабахийта кизи энергии юхаметтаоттарен. Цхьан ханна латта а латташ, цар балансаш цхьан хана вIашш ниййслуш толамца шоайла къувсаш я, амма дукхача хана интенсивно болх бича эшама процесс котйоал, тIаккха саг кIаьдлу.

Цхьа ха яллалца чIоагIа хало а ловш болх бича, сага энергетически ресурсаш геттара эша а лий, болх бе йолалу организм лораеш йола торможене механизм, тIаккха организм автоматически болх ца беш саца а сеце салаIа йолалу.

Центральни нервни система, керттерча даькъе керта хьаь чкъорои чкъора кIалхарча центрашеи регулироваю сага организма болх бара торонашта. Амма дукхача хана хьаькъала болх бича каст-каста болх беш йола нейтронаш Iалаьмате чIоагIа кIаьдлуш моттигаш ниййслу, хIана аьлча укхаза энергетически соединенеш дукха йов, хIаьта нервни ткано дIаяма декий яь энергетически затраташ хадданза юхаметтаоттар. Сага дегIа доазах 2—2,5 процент лоацаш болча керта хьаьво дуъ организма ерригача энергетически ресурсай 20 процент.

Хьаькъала болх, психологически напряжени — интеллект дегIаахара хилаиза даргдоаца хьал. Сарахьа салеIача, цул тIехьагIа наб а йича меттадоагIа вай, хьинаре болх булургболаш кул. Лазар хьоаду аллха дукхача хана тIехбаьккха болх баро, са кIезига а лоIаш хала балхаш даро. ТIаккха сага интеллектуальни ресурсаш геттара хадар кхерам болаш гIулакх отт.

Лакха механизаци яьча производства хьалаша дIадех тахан болхлочунгара из хадданза физически а интеллектуальни а низ ураоттабаь, теркам лакха болаш хилар. Лер ца юташ дац вай городской транспортаца, поездашца, самолеташца лелар. ХIаьта цIагIа телевизораша, баракъаш дуттача машинаша, демчубуаргаша а башха холургйолча бустаме ца йоахе а сов йоах нервно-психологически воздействеш. Цу тIа а вай хьаьво хIара денна хьачу а эц, пайда а эц Iалаьмате дукхача тайп-тайпарча информацех. Уж дерригa гIулакхаш леладарах сага неврозаш хила йолалу, норта лаза боал, наб йов, цу дерригне тIеххьара итог — къахьегама овсарле лохьлар, хIаьта цкъазй къахьега ца могача валар. Цудухьа кIаьдваларца а сов кIаьдваларца а къовсам лоаттабар цIена медицински декхар хинна ца Iеш, социальни аспект йолаш дола хIама а да, хIана аьлча дувцар саго къахьегаши творчески хьинар долаши йоакхха да хьакъехьа да.

Ховш да, кIаьдваларца оттарца лоаттабеча къовсаме хьаькъален физически нагрузкаш цхьана таръяр, физкультура, дика салаIар, наб, лелар санна йола традиционни методаш цIаккха а къалуш йоацилга. Амма хронически кIаьдвалар дIадаккхара из кхоачам болаш хилац цкъаза. Дукхача хана сов тIех болх баро йохаю организма лораяра механизм, эггара хьалха нервни система. Е балха тайпа хувцаро а, набара а, е салаIаро а де гIо доацача кхоачаш кIоарглу кIаьдвалар.

Фу де деза иштта хIама ниййсделча? Керттера дар, фуд цу хьалага ца кхачийтара де дезар?

КIаьдваларцеи цунца дувзаденна хулача лазарашцеи лоаттабеча къовсама эггара толашагIа дола наькъаш лерхI хIанз лаьттах хьатIаювлача хIамаех яьча препараташта юкъе. Цу лостамах деш долча зема балхех цхьанне дукха ха йоаццаш боккха тоьам баьцнаб — хьальй хронически кIаьдвалара дарба деш йола керда оригинальни препарат — сапарал. Из керда вахара хьинар лакхдеш йола средство яьккхай Гаьнарча Малхбоалехьа хулаш йолча пальма тайпарча баьцовгIах — маньчжурски аралех. Из дика худ нервно-психологически а физически тIехIаьдвалара, тайп-тайпарча астенически хьалашта, сосудисти гипотонена, вегетососудисти дистонена, диэнцефальни синдромена, импотенцана, дега болх функциональ но мелбалара духьала.

Сапарала биологически иэ йоазаш йолча хьинар лакхдеча галеневи препараташа еча действел тIех да. Экспериментально хайна да цо адаптацеии свойствaш чIоагIъеш а ерригача организма духьаленра низ лакхбеш а хилар. Сапарала действи техкача тхоца гучадаьлар организм юхаметтаоттаярей балха низеи процесса боарам цо лакхбеш хилар. Нервни ткана энерги кхоачалара духьале ярей юхаметтаоттаяра процессий боарам лакхбарцеи керта хьаь «аккумуляторашта зарядки яр» санна хIама ду препарато. Сапарало еш йола действи дилла а балха оптимальни режим хьаяра тIаерзаьа я, хIаьта цунца дарба даьчул тIехьагIа массехк бетта эффективность я а йовц.

Сапарал — унахцIенон препарат. Цо торо хулийт балха сов тIагIертарцеи тIехIаьдваларцеи къовсам лоаттабе. Цо са паргIата доакх, творчески хьинар лакхду.

Цхьабакъда сапарал дерригача лазарашта йола молха лархIа йиш йолаш яц. Керда препарат кIаьдваларца лоаттабеча къовсама средствaех цаI мара яц.

Хронически кIаьдвалар дегIадеча организме дилла а кIезиг-дукха зелуш хул веществай хувцам талхар. Масала, хьаь тканашка дегIадоагIа углеводаш ца тоъар, Iов ца эша хIамаш, шлакаш — аммиак, шурийн пирокомсийн кислоташ. Нервни ткане энергетикана Iоткъам тIаотт керттера энергетически поставщика — глюкоза ца тоъара чотах санна витаминаш, аминокислоташ, микроэлементаш, минеральни тухаш ца тоъара чотах а.

Клинически амбулаторни практико хьахьоих, керттерча дарбан мероприяти совгIа уж ца тоъаро лазар сихдеча соединенех а пайда эцар гIойле йолаш хилар. Цу принципо ше ниййса хилар хьахьекхад кIаьдваларца къовсам лоаттабеча а. Цу тайпарча хьинар юхаметтаоттадеча молхаех я глюкоза, витаминаш, аминокислоташ, микроэлементаш, минеральни тухаш, хIаьта иштта распада, веществай хувцама, шлакий продукташ дIаяха хьинаре гIо ду соединенеш.

Ниййса оттаьча дарбаи средствaй комплексаша торо хулийт организма деха низаш а боагIаш бола энергетически боарам а юхаметтаоттабе.

Сергей СОКОЛОВ,
медицински Iилмай доктор, молхашъечен аромат йолчен баьцовгIай Еррига-союзни Iилма-тохкама институте фармаколого лабораторе заведующи.
(АПН).

ЦХЬАНА ГIУЛАКХАШ ЛЕЛАДАР ЧIОАГIЛУШ ЛАТТ

Советски Союзо еннай Афганистана Демократически республикана мах боацаш лоархIам бола чумана духьаларен ящурана духьаларен вакцинаш а хIаьта иштта инфекционни плевропневмонена духьалара вакцинаш а. Цу медикаментех пайда эцаргба мехка ветеринарни служба эггара кхерамегIча лазарех лорадар духьа доахана маьхий деттара.

Афганистана Демократически Республике юрта боахама продукце лу мехка къаман валови продукта 50 процент, хIаьта цун экспортах 60 процент совгIа а цо дIалоац. ЛоархIаме новкъостал ду Советски Союзо шийн къулбехьарча лоалахочоа юртбоахаме производство дегIайоалаеча. 1935 шера май бетта кулгаш яздир шин мехка юкъарча цIеза духьала цхьана къовсам лоаттабарах йолча соглашенена, хIаьта 1938 шера май бетта — юрта боахама зенаш деча хIамашцеи лазарашцеи къовсам лоаттабарах йолчоа. Дукхача шерашка ахийтай, хIанз а ухийт советски организацеша Афганистане эшаш йолча оборудованецеи доххьама химикаташцеи Iалашъяь лаьрххIа йола экспедицеш. Цар профилактически гIулакхаш дар бахьан долаш геттара кIезигденнад юрта боахама эггара чIоагIагIа зе деш хинача, цхьан хана бIарча провинцеш хIаланъяьча хIамо — цIезо деш хинна зулам.

Советски специалистий новкъосталца Гератеи Мазари-Шерифеи вIашагIъехкай, ма-дарра аьлча, мехка ерригa къилбаседаш районаш Iалашъеш йола ветеринарни лабораторешi. Нангархарски провинцера хьайбаш леладераш Iалашбеш йола цу тайпара лаборатори хьаьй Джалалабаде а. Ветеринарни центраша боккха диагностически болх бу, эпизоотически ситуаци Iомаю, шерра профилактически мероприятеш чакхйоах.

ХIама юхадала ца дезаш гIо ду СССР Афганистана ворхI ветеринарни клиника хьалъечеи царна эксплуатаци ечеи. Царех шиъ хIанзе а болх беш я Гератеи Балхеи, вожаш кхыча пхе городе хьалъеш латт. Ветеринарни клиникашка ду доахана хулача инфекционни лазарашта профилактика ярен дарба дарен даькъера балхаш, хирургически операцеш ю. Цул совгIа афгански къаман кадраш кийчъяра йола лоархIаме центраш а хул цу учрежденеех.

Герман БОРИСОВ.
(АПН).

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузаш

ОКТЯБРО ЯЬ ПОЛИТИКА

Вай халкъо а дерригчча прогрессивни адамило а кастта 61 шу дизар белгалдоаккхаргдолу Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци вай бІаьшерен эгтара сий долашагІа йола событи я.

Октябрьски революце хьоабаьча социальни форда талгІеша, американски публициста Джон Рида яздьча тайпара, «дуне эгадир», лаьттан ерригчча шара тІа Іалаьмате доккхий хувцамаш дир. Россе кхел хиййца Сийлахь-йоккха общественни переворот ше хиларах тарра, Октябрьски революце цунца цхьана дІайолайир керда дерригчча дунен эзма — капитализмагара социализмага доала зама. Кхетадеш да, цун йиш яцар дунен халкъашта юкъера гІулакхаш санна йола общественни вахара шерра а лоархІаме а йола сфера меттахьа ца хьоаеш Іе.

Уж гІулакхаш дегІаахара Октябрьски революце эгтара хьалха яь воздействи яр историе чухь керда социалистически паччахьалкхе хьахиларца цхьана цу паччахьалкхен башхалонашка, цу чу доал деш йолча классий хьашташка хьежжа йола принципиально керда арахьара политика хьахилар. Октябрьски революце хьайир болхлойи ахархойи паччахьалкхе, къахьегама халкъа паччахьалкхе. ХІаьта Советски Республика хьахилча деза, цул тІехьагІа Советий Мехка вай деношка кхачалца долча дерригчча историе а, арахьара политика цу классашта гІулакх деш хиний.

Бахьан доацаш дацар Октябрьски революци котъяьнначул тІехьагІа Советски паччахьалкхено эгтара хьалха оттадаь арахьарча политика лозунг «Халкъашта — машар!» хилар. Советски Іаьдала эгтара хьалхара декрет машарах дола ленински Декрет дар, хІаьта цо хьахьекхар къахьегама наха де лерхІарех, цар эгтара хьамсарагІча уйлаех дегадоахкарехи латташ бола кердача общества чулоацам. Сийлахь-боккха Октябрь нотбьнна кІеззига ха мара ца яьннача хана белгалбоахар В. И. Ленина кердача общественни строя толаман дунен халкъашта юкъерча вахара керда, машара принципаш хьахиларен юкъера хада йиш йоаца бувзам. «Вай хІанз Іаьдал да, Советий Іаьдал. Халкъо ше оттадаьча цу Іаьдало, — яьхад В. И. Ленина, — дикача кІийлен тІа нийсду дерригчча халкъий сийлахь-доккха машара гІулакх. (ПСС, т. 35, стр. 330).

Машаре цхьана дахара политика хьахиннай Советски паччахьалкхе хьахулаш. Машарах долча Декрета тІа а къаьстта хоадам боллаш белгалъяьккхар из политика. ХІаьта цу хана дена хадданза Советски Союза арахьарча политически балха керттера лостам, дунен халкъашта юкъерча арене цун леррагІара никъ а болаш хьайоагІа из. Законах нийса да СССР кердача Конституце арахьарча политикана хетабь корта «СССР ноккъзара ца йоалаш ленински машара политика чакхйоахаш я, халкъий кхерамзле чІоагІъяраи дунен халкъашта юкъе цхьана гІуллакхаш леладар ‹ шердаран тІехьа латташ а хилар» торжественно кхайкадеча статьяца дІаболалуш хилар.

Советски мехка беррагІча арахьарча политически балха практика бакъбу из принципиальни никъ. Духхьал советски арахьарча политика воздействи яр бахьан долаш да тахан машаре цхьана дахара принцип ниттта шерра тІа-вцарк дувкхача дунен халкъашта юкъерча правови документаш тІа дІаязъяь хиларе. Дилла а кхинадац ишта. «Шийла тІом» лаьттача хана, масала, Малхбузехьара хьадда дола гІозараш, эгтара халха США дараш, тІаьца туташ мича дар Советски Союзаца машаре цхьана дахара принцип.

Цхьабакъда СССР-ох кхычча социалистически мехкашех леррагІа машара политика чакхъяхар, цар оборони низ чІоагІбалар, социализм «тІехьашка тувсара» даьккъера агрессивни политика йохар бахьан долаш дийзар Малхбузен кулгалхой машаре цхьана дахар хиланза дергдоаца хІама хилара мукІарло де. Из хоахуш дар разрядах, тІехьарча хана дунен хьалкъашта юкъера вахар ирдеш хиина проблемаш къестаярах. Цу даькъе даькха толамаш хьагойташ дола хІама дар Хельсинкс хиина дунен халкъашта юкъера гІулакхаш дегІаухача керда атап хьайийдаа кхерамзлехи цхьана гІулакхаш леладарахи йола юкъара европейски Совещани. Зелуш да совещане ТІехьарча акта тІа дІаязъяь тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре цхьана яхарах йола принципаш вай кхыча паччахьалкхенашцарча гІулакхий кІийлен хьисапе СССР нердача Конституце тІа чІоагІъяь хилар.

Советски Союз хадданза а леррагІа а латт разрядка чІоагІъярах кІоаргъяран. ерригчча паччахьалкхенашца массе а оагІорахьа цхьана гІулакхаш леладара, цар социально-политически строй миччча тайпара иле а мехкашта юкъера нийсача бокъоний демократически гІулакхаш дегІадоаладаре тІехьа. Из никъ чакхбоаккхача лоархІамегІара моттиг дІалоац тІема разрядне бахьан. геро дІадаккхара лоаттабеча къовсамо.

Октябро хьаль Советски мехка арахьара политика шиий социалистически природа бахьан юкхьанца дена халкъий бокъонаш, цар лоІам, де лерхІараш лерхІара кІийлен тІа латташ я. Из къаьгге хьахьоккхаш дола хІама дар дІальннача Российски империна чудоагІаш хиннача халкъий шоай паччахьалкхе-[illegible] проблема хьакъехьа Советски Іаьдало льаца никъ. Империализмана духьаларча къовсамо дерригчча къамех болча къахьегамхой цхьоагІо хилйтара тІа а хьехаш, большевикаша цунца цхьа[illegible] белгалдоахар хІара халкъ шиий дегІаахара никъ хоадабе а паргІато оттае а йиза бокъо а лоІам а болаш хилар. Иштта. ленински къамий политикага хьежжа 1917 шера 31 декабре РСФСР Халкъа Комиссарий Совето къоабалдир Финляндин шиий мукъагІара паччахьалкхе хилар. ХІаьта цу хьакъехьара ше кулг яздь Совнаркома декрет В. И. Ленина ше дІаделар финляндски правительственни делегацега.

Тахан а къовсам лоаттабу советски арахьарча политико дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка халкъий цхьатарра бокъонаш хилйтар, цар лоІами суверенитети лархІара принципаш чІоагІъяр духьа. СССР Конституце тІа белгалъяьча Советски Союза кхыча паччахьалкхенашцарча гІулакхий кІийленашта юкъе белгалара моттиг лоац «бокъонаш нийсе хиларен халкъий шоай кхел шоаш къестае бокъо хиларен» принципо.

Цу бокъоно лерхІ моллагІа халкъий паргІатонна тІагІертар, агрессе моллагІа формаш, моллагІча тайпара дале а империализм юкъегІертар юхатохаза дергдоацаш. Кхетадеш да. Советски Союзо, ше социалистически держава хиларах тарра, леррагІа хьаллоац шоай паргІатон мукъали бахьан къовсам лоаттабу халкъаш, царна эшаш дола гІо ду. гадоаккх. Цу [illegible]ра гІо дахьд. масала, Вьетнама, Куба, Эфиопе, Ангола халкъашта.

Цхьанна а тенденциозни пропагандана могаргдац гІо агрессеи экспансеи кхерам тІаэттарашта даь хилар а, хІаьта из арахьара юкъегІертарех цу мехкий паргІатом мукъали лораяра тІадерзадаь хиина хилар а кьайладаха. Цу тайпара гІо деш Советски Союзо [illegible] шиий интернационалистски декхар.

Интернационализма принципаш къаьстта гуш я вежарий социалистически мехкашта юкъерча гІулакхашка, цо цар союз чІоагІъю, из цар доттагІлени цхьана леладеча гІулакхий кІийле я. Октябро исторически тІехьале йола социалистически содружество, тахан дунен халкъашта юкъерча арене машара, халкъий доттагІала. демократена, прогресса тІехьа латта дика низ ба.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизарца дувзадена выступлени еш, Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: «БІубекха йода Советски Союз машара новкъа. Хьинара а тІагІертта а латт вай тІема фронт ца хилйтара, социализманен капитализманен юкъера къовсам героий конвейераш тІа а ца хоададеш машарерча къахьегама сфере къовстабера тІехьа. Вай де гІертар да ку шин дунеиа юкъерча доазонашта тІехьоилараш ядерни боеголовкаш йиза ухача ракетий трасса а йоацаш, дерригчча адамлена беркат дергдоа шерра [illegible] тайпаех дола цхьана леладеча гІулакхий наькъаш хилйтар. Из политика леррагІа чакх а йоаккхаш вай кхоачашду Октябра керттерча лозунгех, Ленина васетах цаІ: халкъашта — машар!»

Анатолий ВОРОНОВ. (АПН).

КООПЕРАТОРИЙ ГІУЛАКХАШ

ТІа-тІа дукхагІа хулаш йо тІа республика юрташка общественни кхачан предприятеш. Дукха ха йоацаш Ачхой-Мартане хьайийллай 105 сага даьрхІа керда ресторан. Иштта ухкха болх бе йолаеннай кулинарни изделеш йохка тика а.

Баку—Ростов бодача наькъа тІа Гудермесски районе хи йистте хьайийллай 72 саг чуаца йиш йола ресторан. Ухказа чаи бола даар а саІа моттиг а я наькъа болхача шоферашта, пассажирашта. Цу тайпара ресторанаш хьалъеш латт Сунженски районе Орджоникидзевски станице, Надтеречни района Знаменски юрта. Керда кафе хьаелла хийтьеш я Ведана.

Тахановрча дийнахьа юртахкарча районашка болх беш 8 ресторан, 322 кафей столовеш я.

* * *

Дукха тераха тІаухийт республика кооперативни организацена къахьегама болбаннаш лелаю ферманаш хьаьре. Иштта, Грозненски, Малгобекски, Надтеречни районашкарча заготовительни конторашка хьийиллай бо-баннаш лелаю кхо ферма. Еррига а 21 эзар соагІа болбаннах я цу ферманашка.

ДихагІдолча фух йола 2 эзар гаргга ихьагаь я Веденски, Наурски, Шелковской, кхыйолча районашка. Цу тайпара ферманаш кхы а хьаелаьрхІад кооператораша.

С. ВОРОНИН.

Къоначар хьинар

Шалински районо тикашкен юкъера кхача кийчбеча предприятешкен къахьегача кагийча нахах мехкарашкен юкъе хили ма-йоагІара социалистически яхь лерхай итлагІча пятилетка кхоалагІча шера планаш хавал хьалха кхоачашъяр духьа.

Массехк шу да районо беррига болхлоша Урус-Мартановски райпотребсоюза тинай болхлошца яхь лелаю. Комсомола комитет дика хьож цу яхьах хьахулучунга. шинна а коллективо беча балхах хоам бу.

Дика болх беш я Шалиарча универмага кІадай отделен кхачан товараш дохкача тикан комсомольско-кагерхой коллективаш. Цар кулгалхой ба Джаватханова ПаьтІим Айдамирое Іийсан. Доккхий толамаш дахара хьинаре къахьегарал соагІа. уж гІерт наькъа юхабахка дог доагІаргдолча тайпара царна гІулакх де. Октябра цІей дикача хьоккхамашца дездe. Коллективаша доаш денлад товарооборота шера план 20-гІча декабрага кхоачашъе, аьнна.

З. ХИЗРИЕВ, юртара корр.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дузача цІей сийна къахьегама вахте эттача Малгобекски маькха заводa Волкова Валентинас кулгалдеча бригадо дика къахьегама толамаш доах пятилетка кхоалагІча шера. Кийчъю продукци динех тІехдинех мара а ца хулийташ, хІара сменагІа нормаш 105 — 110 процент кхоа[illegible].

Предприяте болх боагІача боарамагІа дІабахьар дуккхача даькъе тийша да маькх йоттарашa беча балхах. Из дика кхета а деш, шоай хьинар кхо ца деш къахьегаш бола болхлой дукха ба укхаза. Церех я маькх йоттар Аушева Моалатхан.

—Маькх яттара технологех дика кхеташ я из, — йоахар технолога Алероева Хане. — Цудухьа шиий балха тІа дика кайоал цун. Балха ханах бизза пайда эц. шийна тІабилла болх массаза а цІенех бизза кхоачашбеш я из.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) технолог Х. Алероева, маькх йоттар М. Аушева.

В. ЧЕРВНЖЕВА сурт.

ЛОАЗОЛ ДЕХЬАРА

В. Коларова цІерагІа Софийски чІоагІа нийсача техника завод — йоккха столични предприяти я. Из хьалъяь Советски Союзо техническа новкъостал а деш. Цо вайха бувзам лоаттабу «Электросила» яхача Ленинградски объединенеца. Завода продукцех дукха-дукхагІа яр экспортагІа СССР дІаухийташ я.

БТА—ТАСС сурт.

Социализма мехкашка

ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАРАХ ХЬАХИННАРАШ

Дукха ха йоацаш торжественни хьалашка эксплуатаце дІаелар «Бирач» яха лоабата-лаьтта завод — цхьана леладеча советско-югославски экономически Іилма-технически гІулакхий лоархІамегІарча объектех цаІ. Цун низал — шера 600 эзар тонн лоабата-лаьтта.

Керда предприяти болх бе йолаяларо торо хулийтаргья Югославе лоабата-лаьтта производство шоаза соагІа алсамъяккха, хІаьта Советски Союза алюминиеви промышленноста еша бедал тІакхетаргья. ХьетІадоагІача итт шера генеральни соглашенега хьежжа вай мехка лургда пхи миллион тонн соагІа лоабат-лаьтта. Цунах дІадоагІача ахчо югославски организацей торо хулийтаргья Советски Союзагара ийду товараш дикка алсамдаха. Цу фанто цІаьхха а тешал ду советско-югославска цхьана леладу гІулакхаш шинне а оагІонна пайдана, масштаб йоккха йолаш, тешаме хилара.

СССР Министрий Совета Председатела заместитела, экономически Іилма-технически даькъе цхьана гІулакхаш леладара советско-югославски правительствашта юкъарча комитета председателa И. Архипова торжественни митинге аьлар: «Завод хьалйогІача юкъебехаб проект оттаеча, чоалхане технически оборудовани хьаеча, цунна монтаж ечем из дІанийсъечен. гІишло хьалъечен монтаж ечи балхаш дахча вошал долча вай мехкий дукха а бІаьши эзараш болча болхлой, техникий, инженерий къахьеган.

Тхона чІоагІа хозахет тахан. «Бирач» яха комбинат хьалъеча даькъа лаьцача советски специалистий къахьегама югославски оагІоно лакха мах баь хилар белгалдоаккхаш...

Таханара событи Зеница, Смедерево, Скопле яхача городашка металлургически комбинаташ а кхийола предприятеш а хьалъяри реконструкци яри санна йола йоккхий экономически проекташ кхоачашъеш хиларах дола цхьаькха масал да. Йолаш йолча соглашенешка хьежжа советски югославски оагІоша цхьана леладеча гІулакхий гома чухь хІаналехьа хьалъяьй 50 гаргга лоархІаме халкъбоахама объект, хІаьта энергетика, Іаьржен босболен металлурги, мехкдаьтта доакхий промышленность, машиностроени, кхыдараш санна долча лоархІамеча доакъошка хьалъе еаш я кхы а 60 соагІа объект».

Советски Союз дайма латт Югославецара шинна а мехка пайдана дола гІулакхаш массе а оагІорахьара дегІаахара тІехьа. Цо чІоагІа чакхйоах нийсхон, шинна а оагІонна пайдана хилара, чурча гІулакхашта юкъе ца гІертара, интернациональни солидарноста принципаш.

Хоаш долча тайпара, советски югославски оагІоша цхьана леладу гІулакхаш чІоагІдалара а дегІаахара а йола лорхІаме стимул я КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель новкъост Л. И. Брежнев СКЮ Председатель, СФРЮ Президент новкъост Иосип Броз Титов вІашагІбеттабаларя царна юкъера переговораш. Лакхерча боараме ль вайІд леррагІа кхоачашъярах массена а доккха беркат доал.

Алюминиеви промышленноста керда объект Босни Герцеговинех экономически социальни дегІаахара а хІаьта шотта ерригчча Югославена а боккха лоархІам болаш хилар белгал а даьккха, СФРЮ Союзни исполнительни веча председатела Веселин Джурановича аьлар: «Из сийлахь-йоккха къахьегама котало яккхарагІа гІадахa дола вай тахан цхьатарра раьза да «Бирач» яха лоабата-лаьтта завод хьалъяр цхьана леладу югославско-советски экономически гІулакхаш дуккхача шерашка толамца дегІаухаш хьадоагІаш хилар бахьан долаш хьахинна а, вай шу моаж цхьана леладу экономически гІулакхаш дикаляа диллача кхы а лакхагІа йолча формашкан чулоацамгех дахи гІерташ хилар хьаьхо кхаш а дола хІама хилара... Цо цІаьхха а тешал ду техникаца ІалашъяраІ боарам лакха бола объекташ хьалъеча шин оагІоно цхьана къахьегара торонаш йоккхий хилара. Тхона лое, хІаьта из гІулакх хьаллаца кийча а да, укх тайпара масалаш дІахьйодача хана кхы а дукхагІа хилар. Из вайна юкъерча шинна а оагІоно хьадлоаттадеш хилар бахьан долаш укх тІехьарча шерашка интенсивно дегІаухаш а дІахьайаш хашнакъа ухаш а долча дика политически гІулакхашка хьежжа да.

Н. ЮРИЛИН, АПН соб. корр.

Политически обозревателa заметкаш

НЕЙТРОНИИ БОМБАХ ДОЛА ХАРЦДАРАШИ БАКЪДАРАШИ

США паччахьалкхен секретара Сайрус Вэнса, ООН Генеральни Ассамблея XXXIII сессе пленарни заседане ше къамаьл деш, СССР-ца стратегически герза доазув оттадарах йола соглашени яр чІоагІа лоархІаме хилар белгалдаьхача дийнахьа къоабалдир американски сенато, нейтронии бомба а юкъе йолаш дола, ядерни герза керда тайпаш хьадара кхо миллиард доллар хьожаделга. 612 миллион доллар хьожадаь моалагІа яраш санна йола ядерни боеголовкаш хьаяран «лакхагІа радиаци» йола цар керда системаш оттаяран. ТІаьйцача законо могаду НАТО гІоллагча союзникаша из герз Варшавски Договора мехкий доазоний дІоаххала дІанийсдар.

ХІаьта вІалла дукха ха йоацаш а тІехьа США президента Дж. Картера распоряжени елар нейтронии герза «лоархІамегІара компоненташ» хьае йолае аьнна. Кхыча дешаща аьлча, цунца дувзадена «Вашингтон старо» яздеча тайпара, президента тІаьйцача решене гаргга юг ВІашагІкхийтта Штаташ ядерни герза керда моахал хьадeлга фактически дІадоладара».

Цу тайпара. хьаькъала оаа, Советски Союза яхар терках а даьдац, халкъашта хетараш, европейски континенте нейтронии бомба дІаоттаяра цар даь духьала кхайкадераш, куро кулг я тесса дитад, хІаьта из варварски герз хьадeлга тІехьадаккхарах Вашингтоно дийцарех тІа-тІа дукхагІа демагогически лицемерини мапераш хулаш латт.

Хоаш да, США президентен американски сенатон решенеш тІаэцалехьа хьалха дикка йІаьхкача хана нейтронии бомба «маьршъяр» санна хІама лархІа дезаш йола пропагандистски кампани латтари хІаьта хІапэ из кхы а жихьара яьина лелари. Пентагонен НАТО-я гІерт нейтронии бомба, стратегически а доацаш, алхха «хоаддаь леллара радиус» йола тактически герз да, цу тІа а оборони герз а да, хІаьта цо «ядерни тІом ца хилийта а тарлу», тІеххьара а гуманни герз а да яхача хабарех американски а европейски а общественность теша гІерт пропагандистски службаш. Уж хабараш дувцаш дукхагІча даькъе белгалдоах, нейтронии бомба, нагахьа санна тоха езаш хуле а, цо гІирсаштен зданештен геттара кІеззига зе дергхилар».

Бакъда, радиаце зе дац цІенoштен гІирсаштеи. Цо нах хІалакбу. Цхьабараш цу сахьате бов, вожаш, облучени тайп-тайпарча боараме хулаш хиларах, цхьак юкъа дийла хургба, лучевой лазарах даргдоаца, айпе фу а доладеш. Цу даькъе бакъба нейтронии бомба «гуманистеш». ХІаьта кхы мел йолча цар аргументех аьлча, уж — харцдараш, харцдараш, цІаьхха а харц[illegible].

Нейтронии бомба оборонительни а доацаш, бокъонца наступательни герз да. Цо торо хулийт противника территори дІалаца меттел, цига бахача нахах из «ІоцІенъе» а. Цу даькъе дунен моллагІа тІом лаьттача хана нах хІалакбара фашисташа пайда ийбеш хиннача газовни камерашен Іовжала лагерашен деш хиина гІулахх дергда цо.

Нейтронии бомба цхьаккха дича а лаpгІа йиш йолаш яц цхьа «доазув долча» тІема дола герз. Цу тайпара доазув оттадаь дола дукха нах хІалакбу герз дале а дац ядерни закалахьа. Цул соагІа. «доазув долча» тІема идея ше а я цхьакна а тайпара нийса ларгІа йиш йоацаш. Юххера а цо лерхІар — герз дІадаккхаре духьала бераш общественноста хьалхашка ракетно-ядерни тІема кхерам кІезигбе гІерташ хилар. Алхха цудухьа гІерт. уж эккха тарлуш йола тІема конфликт, кхьметтел ракетно-ядерни из хуле а, тактически ядерни герз мара юкъе а ца доаладеш, из а тІема объекташта мара а ца детташ, дукха бокхха боацача тІемах кхоачам а баь шер ца хуш йиса мег яха иллюзи наха юкъе йоаржае. Дерригчча дунеиа тІалатта термоядерни катастрофа кхерам иштта лаьхІача хІамма а кхераме йоаца зІамига тІема декхараш дола «мини-дуоль» а хиле дІаотт. Цу тайпара, общественность кийчъю из зІамигбаьча ракетно-ядерни тІема вариант тІаэца раьза хургйолаш. Цар яхачо раьза хургйолаш. Цар яхачох хулаш дар да, цхьан оагІорахьара, ядерни гер долча а, вокх оагІорахьара, ядерни герз ца хила тарлуча а нейтронии бомбо кхы а кІезигбу экха тарлуча конфликта кхерам. Долча берса аьлча, из дерригa а ишта дац. Атомни тІом, американски Іилмахочо нийса белгалдьяьхача тайпара, хІара ход саббарагІа, уйла а яь, е йиш йола шахматни парти яц. Цо дІатІаэцаргьяц хьалхе а оттаь ловзара правилаш. Цудухьа эгтара сихагІа хила тарлургдар да наладене а обороне а ерригчча средствех пайда а [illegible], дерригa дуне чулоацаш бола тІом.

Иштта, Іалаьмате йоккха воображени хила езаш хІана да. Пенине лерхІача тайпара, [illegible] ядерни тІом цхьабараш тІемаш деш а болаш, цхьабараш «Лоам тІа а баьина» вІашагІа летача шин цІокъага хьежарий хьисапе юстара а латташ, хургба аьина хетар а. ЛогичнегІа хургда, нагахьа санна ядерни герз детта доладой, цунах шиий орбитана моллагІа мохк а дерригa дуне а чу оза тарлуш йола дерригчча дунен тІема детонатор лархІар.

Нейтронии бомба доазув доацача термо-ядерни тІема провокаци ещ дола агрессе гера да. Европейски халкъаш «ядерни тІом ца хилийтара» шоай мехкашка нейтронии герз дІанийсдайтара тІаьхьехар Никарагуа сага боньонех хабараш дувцар санна куц доацаш хІама да.

Ираза, хІанзарча дунен тІа, хІаьта дунен [illegible] тІом Іайшача Европа мехкашка къаьстта а, тІехь-тІехьа кІезигагІа нийслу цу тайпарча фарисейски тІаьхехамаш Іехабе йиш йола, латтача гІулакхех кхеташ боаца нах. Европейски общественноста дукха а дукхагІа дола даьъа нейтронии бомба хьаяра а европейски континента тІа из дІанийсдара а духьала да.

[illegible]

Мартенашта — дукхагІа металл

ЛОАРХІАМЕ А ЭШАШ А ДОЛА ГІУЛАКХ

ВЛКСМ обкомо Нохч-ГІалгІай просвещене министерстваца «Вторчермет» управленеца цхьана социалистически быб тиша аьшк гулдара а из дІадахьийтара а деша хетабаь ударни ши бутт кхайкабола аьнна. ЛаьрхІа да цу юкъа 3600 тоннал кІезигагІа доацаш аьшк гулде.

Городерча берий тІаьхьехам шерра хьаллаьцаб юрташкарча дешархоша, цудухьа хьахулаш латт республике мехка чІоагІа эшаш долча тишача аьшка лоамаш. Ийс бетта 4700 тонн металла тиша хІамаш гулъяьй дешархоша, из контрольни заданел 1100 тонн дукхагІа да.

Иштта хІамаш леладу бераша. ТІаккха бетта-бетта на металлургашта лоархІаме йола бедал дІачуяллара задане кхоачашъе езаш болча кхийнараша фу ду?

Духхьал дІааргда вай, массанахьа а цхьатарра даттац из гІулакх.

Республика дукхагІа йолча предприятеша толамца кхоачашъю тиша аьшк гулдара а дІадахьийтара а заданеш, леррІа вІашІехьдоаних из хьагулдара гІулакх, шиий ханнахьа баланса тІара дІа а аьшкне дІайохьийт моральни къаени оборудовани. Уж я Ленински, Октябрьски Старопромысловски, Грозненски, Наурски, Урус-Мартановски, Шелковской районий, «Грознефть» яхача производственни объединене, чурча гІулакхий, мелиорацеи хии боахамеи, моттигерча промышленноста, кхачан промышленноста Министерствай, «Чеченингушвино», «Сельхозтехника», «Консервплодоовощ» яхача объединеней, «Чечингушводстрой» транспортни управленей предприятеш, «Электроприбор», «Красный молот», электромеханически, дукхха кхыйола заводаш.

Цхьабакъда, новкъа дале а, болаш ба «металлолом-м сиха гІулакх дацар. тІехьадаьккхача а хІама дац» аьнна хеташ бола предприятий кулгалхой а. Керте леттараш цу тайпара уйлаш йолаш хилар бахьан долаш республика 11 районо, 19 министерства, объединене, управлене, кхоачашъяьяц 1978 шера ийс бетта план, хІаьта паччахьалкхенга металлургически промышленноста чІоагІа эшаш йолча бедала 3200 тонн дІа а кхачийтаяц.

Укх шера ийс бетта йола металлически ломи отходаши гулъяра план кхоачаш ца яьча районашта юкъе я Заводской, Малгобекски, Гудермесски, Наьсаран, Сунженски, Ачхой-Мартановски, Шалински, Веденски, Ножай-Юртовски районаш. Тиша аьшк а Іаьржача металла отходаш а гулъяра планах лоархІаьяц иштта, торговле, бытовой гІулакхаш ду министерстваш, «Грознефтеоргсинтез» яха производственни объединени, «Светопром», «Геофизика», Чечингельстрой» яха тресташ, гІишлошъеча управлене, «Грозэнерго», ГМус № 7 йола трест, ГРМЗ, «Трансмаш», «Автоспецоборудовани» яха заводаш.

Ала дезаш да, дукхача организацеша тиша аьшк дукхагІча даькъе кхоалагІча декаде а бетта тІеххьарча деношка а дІателаш хилар. Хоаш долча тайпара, из хІама чІоагІа Іатиь «Вторчермета» цехий балха.

ХІаьта аьшк массавахьа а дукха да. Масала, В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача заводо укх шера ийс бетта планах дІадала дезаш хиннача тишача аьшках 470 тонн дІаеннаяц, шиий цехашка а кхоа а 200 тонн соагІа цу тайпара аьшк уллашехьа а.

Анискмова цІерагІча ГНПЗ ийс бетта тІаддисад 175 тонн аьшк, хІаьта цу завода территоре тІа 100 тонн гаргга улл из. СССР 50 шу дизара цІерагІча химзавода тІадиса декхар 210 тонн аьшк да.

Предприятешка, колхозашка, совхозашка тха управлене уполномоченнеша гучайоах тиша аьшк гулдарахи дІачудаларахи йола инструкци нийрча оагІорахьа телхаяь моттигаш. Масала, кагий аьшкаш территоре тІа дІа-юха ихувс, коташ тІа а бетташ лаьттах Іочуухийт.

Тракторашен юртбоахама техникаcен кхашка ремонт еш хилча тишъенна оатхалаш цига йоадийт. Мел автомобилийи тракторийи дискаш, кхыйола оатхалаш яда наькъий йистошка дІакхийса.

ГІишлошъеча организацешка, хьадха а из деш хиннача тайпара, дукхха тиша аьшк лаьтта тІа а тессаш кІалъухийт майдана планировка еш, траншеяш котлованаш дІакъухлаш.

Цу гІулакха гонахьа барашта-м бехк бу. Иштта, металлолом хьагулъярахи, лоаттаярахи, дІаяхьийтарахи йола инструкцеш телхаярах 1978 шера ийс бетта НГІАССР госарбитражо гІод техад итт предприятеен организацеен — хІарачена 300 сом тоташ. Царна юкъе я Назрановски ДРСУ, Грозненски ремонтно-механически завод, Назрановски трикотажни фабрика, гІишлошъеча Управлене № 105 йола ПМК, Назрановски завод «Электроинструмент», «Лермонтовский», «Овощевод», «Октябра 40 шу» яха совхозаш, Ермоловски леспромхоз, гІишлошъеча управлене № 4 йола СМУ.

Металлургически бедал ханнахьа дІаяхьийтара гІулакха чІоагІа новкъарле ю Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа Грозненски отделене вагонаш кІезига телаш хиларо. Масала, укх шера ийс бетта «Вторчермет» управленена хьаеннаяц яла йоагІаш хиина 98 вагон, цу даькъе сентябрь бетта — 47, хІаьта октябрь бетта а кхы дикагІа дац гІулакхаш.

Іаьржачен босбоачен металлолома цхьаькха а килограмм пайда ца эцаш алийта йиш яц. ШоалагІа бедалга хьежаш я мехка металлургически предприятеш.

А. БАРИНОВ, Нохч - ГІалгІайчен «Вторчермет» управлене воккхагІа йола инженер.

№ 21 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

«ИнълагІа квартал — лоархІамегІа» я «Беррига низ пятилетка кхоалагІча шера плани социалистически декхараши кхоачешдара тІаберзабе!» аьнна корта болча редакциони статьяца дІайолалу КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандеи агитацеи отдела № 21 йолча «Агитатора блокнота» аргІанера номер. Цу тІа хьагучабоаних укх шера тІеххьара квартал хьинарча къахьегамца белгалъяьккхара, пятилетка дегІалагІча шера толаме болх бер духьа лерд йоллара дола декхараш шоашта хьалхашка оттадаьча, из гІулакх хьалладара промышленноста болхлой тІахьийхача «Грознефта» объединене, ГІ. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» завода коллективай болам. Цул соагІа, из къахьегама яхь идеологически эшарашца ІалашъяраІ долча декхараш а белгалдоах цу статья тІа.

«Кхетам балара болх — комплексни хьисапе лелабер» яхача рубрикана кІал я «Оаха иштта хьакхол вахара хьинаре позици» яхаш йола Октябрьски Революце орден лелача «Красный молот» яхача машинашъеча завода парткома секретара И. Капустянова статья.

Беседаш ерашта гІонна лаьрхІа журнала тІа кепатеха арахьиннай «Массаза а носте» аьнна Нохч-ГІалгІай АССР чурча гІулакхий министра А. Бузен (советски милице денга), контрреволюцена духьала бІаь дийнахьа баьча тІема 60 шу дизара хетаь «Турпала Котало» яхаш КПСС Нохч-ГІалгІай обкома партархива заведующе Т. Плешаковаси изъяь статьяш, кхыйола материалаш.

ХАБАРОВСКИ КРАЙ. Комсомольск-на-Амуре волча хана новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьд «моллагIа яр санна йоаца биографи йолча города» хIанз кхыметтел городаш-спутникаш а я аьнна. Царех цаI я Амурск. Цунах дукха ха ялалехьа лесохимически дахчах хIамаш счеи промышленноста йоккха центр хургъя.

Еррисоюзни комсомольски ударни гIишло аьнна дIахьайкаль йола из город хIанз сихха дегIайоагIа, хIаьта цун проспекташ гаьна тайгегахьа дIайолхаш я. Йоакхо ен гIишлошъерашa юхелгIийтача баьццарча хьуна юкъе хIанз хьалгъе йолаьй 15 эзар саг вахаш хургйола аллагIа микрорайон.

Ленинградая Амурскаи архитекторашa кийчъяьй ше санна кхы йоаца городе керда цIенош хьалдара йола проект. Радиальни хьисапе яди цун улицаш гIаллоянта лаьрхIа я. Автомобильаш наькъаш вах чуIеш доли цIеноаш дагIача моттигаш арадаьхад.

СУРТА ТIА: город Амурск.

А. ИЛЛЯХОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТЕАТРЕ — ПРЕМЬЕРА

ВАХАРА ХОЗАЛИ ТIЕМА КЪИЗАЛИ

«Къонгаш боьча хана» яхаш я Советски Союза Турпала Нурадилов Ханпаший цIерагIча Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен драматически театрерча гIалгIай труппо ций эггара хьалхара театральни сезон хьаеллаш кийчъяь спектакль. Из хетаьй Ленински комсомола 60 шу дизара. Спектакль оттаьй РСФСР Пачхьалкхен преме лауреата Хакишев Руслана, художник — Дагестански АССР республикански преме лауреат Мурдабеков Камиль, режиссера ассистент — НГIАССР заслуженни артист, Ленински комсомола преме лауреат Цицкиев Мухьмад.

Пьеса чулоацам хьакаш болча наха кхетаберговаццаш чоалхане бац. Вахаш-тоахьаш бар Айдамара дезал: Айдамар шев, цун сесаг Гоштан, цар ялх воIи. ГIалгIай бокхе дезал. Атта дац дахьен наьнея иззал боккхе дезал кхабен лелабен. Дукха да ца тоъараш. Бакъда, иштта дале а, барттайна бах уж, долчох тоъам а беш, доацачоа сагот а ца деш, аIамагIчун аIамагIал долаш, воккхагIчун воккхагIал долаш.

Авторий дика вIаштIехьдаьннад пьеса хIара турпал ший оамал, ший сурт-сибат долаш хьакхолла. Цу турпалий сурт-сибаташ кхы а чIоагIагIа кIоаргдеш дезаделийташ хьагойт вайта режиссера а актераша а. Цицкиев Мухьмада Айдамар сабар долаш, дукха хIама бIаргадайна, дукха лайна саг ва. Ший хана кIайчарца майрра латаш хинна, керда вахар дуллача деналца дикда дакъа лаьца саг ва.

Советски Iаьдал доаккхаш ца майра латаш хинна хилара тешал деш да цун цIагIа пенах хьалтеха доалла Серго Орджоникидзес цунна денна тур.

Къечар Iаьдал доаккхача хана маIача нала майсса дIавтта къизача моастагIчунца майрра лета саг я цун сесаг Гошта а. Дьшта, ноанолта, царна шоашта, дукхача адамашта дагалаьтта гIоза вахар моастагIа ашавеш Iодиллачул тIехьагIа хIанз хьинаре къахьегаш ва Айдамара цун воккхагIа вола воIи. Иштта къахьегама тIера болаш, вах беваш, шоайла Iиэерза болаш кхебу до дезал а.

Кодзоева Iайшета Гошта — боккъонца йола вайнахьа кхалсаг, дукхача дезала нана, эхь-задел долаш йола саг. Аьрзех кIорнгаш лораеш йоаа котам санна, вочa, дегазача хIамах ший къонгаш лорабеш, цар пIелг лаза ца балийта са дIадала а кийча йола кхалсаг я из. Ший берашта гонахьа хьувз из, уж эхь-эздийа долаш хьалхувш латташ гIадъях ког лаьттах кхетац цун. Къонгашта ранза волаш, царех доккхал деш ва Айдамар а.

Айдамара бар миссел болча боккхача дезала юкъе эггара дукхагIен чIоагIагIен дезаш хул зIамагIа дола бераш. Из шоашцара безам боза а бозаш Iалаьмате ловзара тIера хул уж бераш. Цу тайпара ловзара тIера ва Айдамара зIамагIа вола ши вIаьшк Шамсуддин (Тхостов Мурад) Макшарип (Гайсанов Султан). ЗIамигача ловзаьшинча бIийгашта тара я уж шиъ. Царна дага ца доахаш, цар ца деш хIама дисац боккхийчар самукъадаккха дагаболаш. Боккъалдар аьлча, цар из дика вIаштIехьа а доал. Дукха боккха сакъердам бац цу берашa беш бер цхьаьне шоллагIа вар вустилгеи. цунах лаьца бегаш белгея мара дац из. Дале я, цу берий бегаша гIадбугаш, цу зIамигача сакъердамех тоам хулаш, никагара а вахаргара а кхы Iалха доккха хIама хьа ца дезаш, шоай зIамигача иразах кхийчам хулаш ба из дезал. Деррига дуне шоай долаш санна хеташ, гIаддаха да даи наьнеи. Деррига са а цу берах доалл цар. ХIаьта а харцахьа дар ца де, наха дегаза вола саг шоай дезало юкъе ца хилийта фуннагIа хало ловргйолаш, къе, мисза беле а, наха пIелг тIахьокхаш дуне ца дов, халкъа. Даьхен сий ца дохва лергболаш дезал ба Айдамарен Гоштайн бер. Из къоастаде деза ди хIатIаэттача царех хIаране из дика бакъ а ду.

Ала хIама доаш дика ловз къона артисташ. Цхьайолча хана хеталу цар турпалаш шоай ниисархой болаш да из иштта аьнна. Бакъде, цу гIулакхе дукхагIа уйла ме ю, из къоастаде ма атт гучадоал: артистий говзал дакха хилар из долга. Из иштта хилар дика гучадоал кхьаццайола эпизодаш. Сценаш дагаехача. Царех я, вежа уллача Iадлоахiапа (Беков ИбрахIам) Шамсуддина йIайха коартол че тесса, Макшарипа чуволлаше а тоссалий иккаш Iотовсаш хинна, цхъа Iовкиа моттиг йоацаш виса, хIаранена тIаводаш. Цар эвккавеш из лийна а кхийола а эпизодаш. Цунна тешал ду дахь а вежарий а халхар, цар самадаш юсташ Шамсуддина даьча халкараша а. Уж тайпа сценаш, эпизодаш дукха я спектакле. Цар хозъю из спектакль, айбу, шербу цун чулоацам.

Нагахьа санна зIамагIбараш дола хий санна сиха а болаш, цхьан Мажитагара хIа мел нийкхараш Айдамара къонгаш берий ловзарах бисза бале я, шоай оагIорахьара зIамагIбарий бегаш хьалдоацаш, уж царга байта новкъостал деш вале а, царех хIаравар ши-ший гIулакх довзаш саг ва. ЦаI поэт хила дага ва, шоллагIвар — конструктор, кхоалагIвар — повар, зяьлагIвар — ахархо, иштта дIахо. Массава а дуне, вахар дезаш ва царех, цудукха цар хорнар а харна безам бар а вахара, дуненна эшаш йола профессеш я. Уж тайпа дика оамалаш, йолаш, боккха безам тIабодаш ба Наурбиев Васакбина Сослан, Дзауров Батыра Вослан.

Ший тайпара моттиг дIалоац спектакле Мажита (Боков Руслан), Аьсета (Эсмурзиева Люба) сурт-сибаташа. Цу шинне бар дукхагIча даькъе безама инвъ ба. Вайнаьха Iаьдалах наха хьалхашка из шоай безам лочкъабаь, из гуча ца боалийташ леда гIерт уж, бакъда, царна юкъера безам массанена хови а бовзаш я ба. Концерте бахача из гуча а даьнна чIагаргаш санна ца соцаш ше-ше из хьалхагIа дIаала гIерташ мадувц вежараша из гIулакх наьнага, зIам-зIамага волчо хьалхагIа а дувцаш. Цу гIулакхо гIадвигав уж массава а. Из хийча воI кхийнига гучадаьле цхьан моттиге вагIа сатем боацаш, цхьацца уйла дег чу ессе, ший мекх хьувзадеш цIагIа да хьалгIо волалу Айдамар, цу гIулакха гIадъяхе, хьовз Гошта а. Нус чу я ена, цунах шийна новкъост хинна дIаоттаргIола ха ховлга лерхI цо. Наьха хаборах, цар бIаргах лорабе гIерт из Мажитен Аьсетен безам. Аьсет шоайцига еча, уж шоайла цхьана бисача бакъахьа хезаш, цхьаццe хIама де деза аьле, ший кIаьнкаш а нийце, арахих из. Царна юкъерча безамо хьалбизаб наьна нер.

Бакъда, вIаштIехьдалац Гоштай цар из безам лорабе, кхоечашхилац Айдамара дагалаьттар а, мехо дохадаь дIахьош дола эза санна доладий перхиг доахих цу наьха вахар къизача тIемо. Вакълув хьалхъа кица: «ТIемо воI аьвац, тIемо воI аьвав». ГIоза вахар Iодуллаш доаллача советски халкъа фашистски гIаьрхой тIахьийлхача вай мехка массавола советски саг моастагIчох Даьхе лорае уразттар. Царца дIаэттар Айдамар ше хьалха а волаш цун къонгаш а. Дукха ха ялалехьа тIем тIа вув Айдамар. Цхьаьна шишша вахье тIем тIа болх Айдамара къонгаш а. Хала да лиша уж къонгащ а. Хала да калле уж тIем тIа бахийта, тIема баьбацар по ший къонгаш, цунна кхебаьбацар по уж: ираз, гIозача вахара кхебаьбар. Бакъда, къизача тIемо фашистий гIаьрахошa дохадир цун ираз, яьнихар из марах, дезалах. Дукха ха йоацаш гIарах, татах, берий ловзарех, бегех сакъердамах, цу дезали шоайла болча боккхача безамах диза хинна цIа даьсса дисар. Гоштайна эггара дукхагIа дезаш хинна цун зIамагIа дола бераш — Шамсуддини Макшарипи — цун ший цIагIа, цунна хьалхашка да, юрта хьачухкаьчача тIем тIа човнаш хинна. Иштта, къизача тIемо цхьа ют из боккхийча дезала наьа. Iалаьмате чIоагIа дог тохадолийташ гучадоаних цу спектакле вахара хозали тIема къизали.

Ала доагIа, авторий дикагIа вIаштIехьдаьннад хьалхара дакъа — машаре ха лаьхьоха. ШоллагIа дола дакъа — тIема дакъа — иштта дика дац. Боккъалдар аьлча, цу гIулакха ший бахьанаш я да, хIана аьлча пьеса язъеш авторашe хьалаьцача композиционни наькъо лерттIа тIема дакъа хьахьокхи вIаштIехьдалийтац. Музыкальни оформленеа постановщикаша юкъедоаладаьд Мальсагова Фатимас ядаь къаьнара гIалгIай партизански ялли. Цу спектаклах дакхи йиш йоаца дакъа а хинна дIаэттад из ялли. Режиссера а художника а дикка къахьега дийзад спектакла идейни а тематически а чулоацам айбеш, кIоаргбеш, бакъда, репетиционни ха кIезига хиларо лерттIа кхоачашде вIаштIехьдалийтац из гIулакх. Масала, Айдамар тIем тIа волаш ший воI Мажит ший когаметта воккхагIа вах цIагIа вуташ йола сцена идейни чулоацам къаьгагIа хьахьокха вIаштIехьа хургдар аьнне хет из сцена воккхагIчун аргIа къоастаеш хьагойташ хиача, вокх-вокхагIа вар хьалхагIа, царна тIехьа баха зIамагIа бараш кийча болга гойташ сцена оттаьъьяларе. Дале я, уж кхоачамбоацараш доких дац. Эггара дикагIа дар фуд аьлча, гIалгIай театро эггара хьалхара ший театральни сезон хьайиллай, спектаклага хьожаш хиннарчарна цо боккха художественни, эстетически салоIам белар.

Бек АБАДИЕВ.

КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ—КХАШКА

КОЛХОЗХОШТА УЛЛУВ ЛАТТАШ

Дика чакхдаьлар Суншенски района Кирова цIерагIча колхозе алаташ чуэцилга. ХIаьта хIана нозагIа дIадоладеннад кхашка хьийкъа беркат чудерзадара балхаш. Колхозхой сихбенна хьажкIаш, генараш, нежара свеклаш чуэцаш боахи.

Цхьабакъда цу гIулакхах алхха юрта боахана къахьегамхой дог лаза Iац. Юрта боахама къахьегамхойта хьал хашкa овсарегIа къахьегара дагъе парте ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленумо хьалхашна оттадаьча декхарашa культура болхлой бехкипхам а лакхбу.

Кхашка балхаш кхеккача деношка Iурра дена сарралца колхозхошта уллув хила гIерт колхоза культура ЦIен болхлой а. Шоай ма-хула дакъа лаца гIерт уж социалистически ях вIаштIехьйоакхача, наьха сайргIатдакхара цхьаккха хIама кходац цар. ХIара дийнахьа культура ЦIен болхлоша кхай тIарча станашка арахец молни, къахьегама листокаш, чакхйоах беседаш, уттаду концерташ, хIаьта сайрийна болх чакхбаьнначул тIехьагIа художественни фильмаш хьоах.

Культура боахлоша шоай боах чакхбоах колхоза партномаца цхьана оттаьча хьувкъам чуэцача юкъа колхозхошта юкъе политико-массови культурни гIулакхаш чакхдахара алапага хьежжа. Иштта, дукха ха йоацаш художественни самодеятельноста уха коллектив дохиха концерт оттадеш хилар шоллагIча тракторни кхаш ледадеча бригаде.

ХIана № 2 болча механизированни отряде хьалхIа шo генараш чуэцаш латт. Укхаза белгтала дика къахьег комбайнераш Береев ИбрахIимеи Яшенко Александреи. Царех хIараннa 25 тоннага кийтчалла тоннараш тIехь хьакхIаш дийнахьа. Хьалхалаттарий сийна кхай тIа оттаь хийцар къахьегама листокаш. Цар толамах лаьца шоллагIча дийнахьа Iурра дийнар моттигерча радиоуэле гIоьла.

ШоллагIа хьувкъам чуберзабеча тхона дика гIо ду Назрановски автотранспортни предприяте водителаша. ХьажкIий лорадаш кхай тIара шоай машинашца дIалаухьаш дийнахьа иттнега кхаччалца рейс е вIаштIехьдоал водителий Катиев Султана, Курсаев Ахьмада, Колоев Савырбика. Цар сийна кхай тIарча стане цигъа арахийна Iийнадац «Хьалхалаттаранца нийсле!» яха тIахьехам бедa йола боевой листокаш.

Кхашка культурно-массови болх беча хьинаре дакъе лоац колхоза бухгалтера, комсомолкас Таранова Валентинас, партнома члена Мартыненко Людмилас, поселкерча музыкальни школа болхлоша Горбань Михаила, Чуприн Бориса, кхьбарашa.

Художественни самодеятельноста доакъошхоша наст-наста концерташ уттаду кхашка къахьегараша дейкъийна салоIача хана. ХIара концерте хьувкъам чуэцача белгалбаьннарий цIераш йоах, цар хьамара ниллеш доах, халхараш ду самодеятельни артисташа.

Хьувкъам чуэцаш боахвача наьхе хьалташ кхоачадеча дукха дика хIамаш нарагIдувл колхозерча библиотека болхлошта Оздоева Тамаренек Бокова Зинайнев. Цар хан-хаинахьа дуща механизаторашта вай мехкарча а доазол дехьарча а нердаларех, вIаштIехьдаькхай кхай тIа деша художественни а политически а литература кхухьилга, чакхйоах тайп-тайпарча темаех йола беседаш. ХIаьта массехк ди тьалха баьцадаараш кхедеча бригаде цар чакхъяьккхар сакъердамо лимкхай выставка.

Колхоза къахьегамхой болча алхха тха художественни самодеятельноста доакъошхой ях Iац. Иштта, дукха ха йоацаш тракторно-кхаш ледадеча бригаде хилар Орджоникидзевски станицерча культура ЦIен республика культура заслуженни болхлочо З. Ф. Чистяковас кулгалдеш йола агитбригада. Вахха ди чакхдаьлча кхай тIарча стане бийса кхаьлца дийнар халеш, цалдаре оав, бIаргаго йиш яр деш дола тайп-тайпарча къамий халхараш. Иштта механизаторашa хьежар керданa художественни фильмага а.

Тха культура ЦIен болхлоша доккхал ду шоай къахьегамах колхозхошта гIулакх хулаш хиларах, цар хьалхашка латта декхарий кхоачашдаре оахош гIо дарах. Из санна дола гIулакх бахьан цхьанкхе хIама кхо дезадац оаха.

В. МИРОНОВА, Суншенски района Кирова цIерагIча колхоза культура ЦIен директор.

ФЕ ХИЛА

Из хилар город Гудермесе юхе. ЧIоагIа сиха мотоциклаца водаш вола Греб Петр дукъала машинаш ухача наькъ тIа а ваьнна водача хана «Урал» яхача машина тIа а кхийтта велар.

Ташкалински УТТ тракторист Альханов Iимран УРАЛ яхача мотоциклаца номераш а йоацаш водаш Горячеводская яхача станицана 100 метр гаьна ваьлча мотоцикл кIалтIа а кхеесса веннав.

Тамаш йолаш хIама да мотоцикл кIалтIакхессачул тIехьагIа из лехкаш ваьгIа Ульянов цун массажир Макаров дийнабисар.

Цу къаьгтача масалаша хьахьокх мотоциклаш лехкараш дисциплина во йолаш хилар. Лела боагIачул сиха гIа лел уж, хьалха бовларах маневрированен боккъонаш телхаю, пачхьалкхен номераш йоацаш, мотоцикле хаш йоацаш лел.

Алхха дIадахача цхьан кIирагIа мотоциклистий бехкагIа 10 авари яьй, хIаьта цига 3 саг веннав, 7 сага човнаш а яьй.

НГI АССР ГАИ.

Спорта хоамаш

ВОЛЕЙБОЛ

Свердловске чакхъяьннай маIача наьха командашта юкъе волейболах Российски Федераце хьалхле яккхара яхьаш. Цига дакъалоацаш хилар ерриге а берхI команда, царна юкъе яр Грознера «Автомобилист» а.

Юкъарча зачете турнире хьалхара моттиг яьккхар фусамдаьша, царна тIехьа а Москвера «Динамо», хIаьта кхоалагIа моттиг Нохч-ГIалгIайчен волалашка кхаьчар.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ФУТБОЛ

Селхан Грознерча Орджоникидзе цIерагIча стадионе «Терека» команда тIайийцар Душанберча «Памира» футболисташ. Цу укх сезона тIехьарча матче «Терека» совле яьккхавзар. Матч чакхъяьлар счет 3:3 йолаш, цхьаккха а ца толаш.

СЭВ-а членаш долча мехкашта ткацки оборудовани

Душанбера «Таджиктекстильмаш» яха завод ткъо шу гаргга ха хьалха йоллен-ний автоматически ткацки оборудовани арахеца. Из таджикски машиностроене флагман хIанз СЭВ членаш долча мехкий текстильни промышленность лакха овсарле йолча оборудованеца Iалашъеш йола «Итертекстильмаш» яхача дунен халкъашта юкъерча боахама объединене керттера предприяти я. Таджикистана марка тIаьтта основа луста автоматаш болх беш я Болгаре, Венгре, Польше, ГДР.

Таджикски автоматаш дика лоархIаш хилара кертера бахьан аьхарг юхалустача цар балха овсарле лакха хилар хинна Iац. Текстильни автоматаш мукъабоах болхлой халача цхьан тайпарча операцеех.

«Таджиктекстильмаша» арахеца оборудовани хаддаза эргайоахаш тоаю. Завода специалисташа балхаш ду СЭВ членаш долча кхьча мехкий шийтта Iилма-тохкама учрежденеца проектно-конструкторски бюрошцен айхха кхоалама контакт а йолаш.

Юрий ЗЕММЕЛЬ, АПН корреспондент.

КАСТТА ТИРАЖ ХУРГЪЯ

Вай республике чIоагIа къердаш а дукхача наха дIайиеш а я 1966 шерара кхаж боагIаш йола чура Пачхьалкхен 3-процентни заем. ТIехь-тIехьагIа дукхагIа хул цу заема облигацеш ийцараш, дукхагIа хул наха дIаэцаш йола облигацеш а. Из иштта долга бакъду ух шера хьалхарча ийс бетта Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша 3-процентни заема облигацеш 4 миллион 550 эзара сомагIа йиэца хиларо.

Цу заема облигацеш ийцача наьха торо хул кхаж барца ший ахча дебаде а, эшача гIулакха дIадахийта тешаме из кходе а. Укх шера республике из заем йолаш болча наха кхаж бена дIаденнад 946 эзар сом.

1978 шера 15 ноябре городе Куйбышеве хургъя цу заема аргIанара 99-гIа тираж. Цига ловзадерга 723 эзара 800 кхажамаш, деррига а лаьрхIача 39 миллион 467 эзара сома боараш болаш. Царна юкъе хургда 5000, 2500, 1000, 500, 100, 40 сома боарам бола кхажамаш. Цу заема лелаш мел йола ерриге облигацеш хьоннагIчун уж яле а моллагIча сберегательни кассера уж нийца яле а кхаж боагIача аргIанарча тираже дакъа лоацаш хургъя.

Кхаж бара бола аьттув хIара тираж чакх ме ял лакхлу, хIана аьлча тиражашка ловзадече кхажамий дукхал хувца ца лун масса хана цхьатарра хул. хIаьта кхаж бена облигаци дIакъо йодача хана тиража юкъера дIайоал.

Кхаж боагIаш болча чурча Пачхьалкхен 3-процентни заема облигацеш маьхе наькъаташ лоархI, хIаьта уж тешаме лорадеш леладе а деза. Нагахьа санна облигаци йоаийча ахча доадича санна мара уж юхаметтаоттае йиш яц. Цу заема облигацеш лорае сберегательни кассашка дIаехка йиш я. Сберегательни кассашка лорае дIаехка облигацеш васкетагIа кхьча сага дIахьожае а йиш я. Уж цигара хьаэца йиш я уж цига дIачуенначун а цун доверенностах моллагIа кхьчун а.

Карара шу чакхдаллалца цу заема цхьаьха тираж хургъя — 30 декабре Москве.

С. СМАГИН, Гострудсберкассей Нохч-ГIалгIай республикански управлене воккхагIвола инспектор.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

АЬТТУВ БОЛАШ А ТЕШАМЕ А ХIАМА

МИЛЛИОНАШ БОЛЧА КЪАХЬЕГАМХОШТА ШОАЙ БЮДЖЕТ НИИСА ВIАШТIЕХЬЪЯККХА НОВКЪОСТАЛ ДУ СБЕРЕГАТЕЛЬНИ КАССАША. ХАН-ХАННАХЬА Ю А ДЕХКАШ СБЕРКАССАШКА ЮАДЕ ЙИШ Я ШИЙ КУЛЬТУРНО-БЫТОВОЙ - ГIУЛАКХАШТА ДIАДАХИЙТА ЭША АХЧА.

Сберегательни кассашка ахча дIайийду массели тайпара. Сберегательни кассашка Iодиллача ахчах из Iодиллачоа проценташ тIаккхет е кхаж боагIа.

СБЕРКАССЕ АХЧА ЮДЕХКА ЙИШ Я ЦКЪА ДУЛЛАШ ДУККХА А КIЕЗИГА А. ХIАЬТА АХЧА ЮДИЛЛА ЛАЬРХХIА КАССЕ АХА А ВЕЗАЦ, ИЗ ДЕ ЙИШ Я ШИЙ ПРЕДПРИЯТЕ, КОЛХОЗА Е СОВХОЗА БУХГАЛТЕРЕ ЗАЯВЛЕНИ ДIАЧУ А ЕННА ХIАРА БЕТТА ШИЙ АЛАПЕНА ТIЕРА Е КХЬЧА ДОХОДАШТА ТIЕРА ХОАДАМ БОЛЛАШ ДОЛА АХЧА СБЕРКАССЕ ШИЙ ЛИЦЕВОЙ СЧЕТА ТIА ДIАЯЗДЕРГДОЛАШ ДIААХИЙТА АЬННА ДЕХАР ДИЧА. БЕЗНАЛИЧНИ ХЬИСАПЕ АХЧА ДIА А УХИЙТАШ ИЗ IОАДЕЛГА НАХА ЧIОАГIА АЬТТУВ БОЛАШ ХIАМА ДА — ЦУ ГIУЛАКХА ЛАЬРХХIА ХА ЙОАЕ ЕЗАШ ХИЛАЦ СБЕРКАССЕ УХАШ.

Сберкассе ахча Iодиллачун ший безам хуле шийна хьалхара ахча кассера хьаэца аьнна доверенность дала а моллагIча сага е организацена васкетагIа из дIахьожаде а йиш я.

Кассе улла ахча гуча ца даккхара, из лорадара, дIадийххача хана из дIалургхилара пачхахьалкхено тешам лу.

СССР Гострудсберкассай Нохч-ГIалгIай республикански управлени.

Деза новкъостий!

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пропаганда агитации отдела «АГИТАТОРА БЛОКНОТ» ЯЗЛЕ!

Ядара йиш я ерригача бузаша почтови отделенешка, «Союзпечата» киоскашка, кепайоазув общественни дIадоахьадераша гIохьа.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ! 1979 ШЕРА «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ЯЗЛЕ

Газета ялу бузаша ерригача отделенешка а промышленноста предприятешкарча, транспорта, гIишлошъеча организацешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча общественни уполномоченешка а гIоьла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ: шера — 3 сом 12 кепиг; цхьа бетта — 1 сом 56 кепиг.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 ноябрь.

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.55 — Iуйранара гимнастика.
9.25 — «Берий киношка ашарал».
9.45 — «Артем» яха телевизионни художественни фильм. 1-гIа сери.
10.55 — «Новкъост, комсомол!» Поэтически композици.
15.00 — «Советий мехкий берашь». Документальни фильмий программе.
16.05 — «Хьамсарa Iадаш».
16.25 — «Ленинах йола Погодина трилоги».
16.55 — «Свиридов. Патетически оратори. Фильм-концерт.
17.30 — «14-нега дезв 18-чега кхаччалца».
18.00 — Керданараш.
18.15 — «Москва а москвичаш а».
18.45 — П. И. Чайковске произведенешкара концерт.
19.25 — «Спортлото» тираж.
19.40 — «Артем» яхача телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Хаъ».
21.30 — «ШерагIа гут». Эстрадни программе. Йистехьача - эгрдахарам.

II ПРОГРАММА

16.50 — «Самукъане сайре». Художественни фильм.
18.00 — «Нохч-ГIалгIайчу гIахла». Информационни программа (эрсий, гIалгIай меттала).
19.20 — «Октябра сийлен нитъ» (нохчий меттала).
19.00 — Андрей Вознесенский поэзех дола дувцар.
20.30 — «Бийса даьккхале хийзе шун, бераш!»
20.40 — «Кинопукъабара клуб».
21.00 — «Из деррига а нах да» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ЯлхагIа сери.

5 ноябрь

I ПРОГРАММА

8.00 — «Хаъ».
8.55 — «Зарядка е дIаоттаI»
9.25 — ДIалоки Латвийски ССР заслуженни артиста Вилерупа (виолончель).
9.40 — «Артем» яха телевизионни художественни фильм. 2-гIа сери.
11.00 — «Дай-наной, школа!»
11.30 — «Iуйранара почта» яха музыкальни программа.
12.00 — «ВЛКСМ 60 шу». Центральни выставочни залера Ерригсоюзни художественни выставкера репортаж.
12.35 — Пачхьалкхен Воронежски эрсий халкъа хора концерт.
13.15 — «ДинагIа доал товарищ».
13.45 — С. Прокофьев. Хьалхара концерт.
14.00 — Ший гIулакха мастер» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
14.30 — Центральни телевидене эрсий тIа эггара хьалха. «Дирвахь» яха художественни фильм.
16.40 — «Ундазiено».
16.25 — Мультфильмий программе.
17.05 — «ИЛЛИ-78».
17.30 — Мехка къахьегама коллективашта кетатьча цхьалхара «Ижорец» яхача телевизионни документальни фильма премьера.
18.00 — Керданараш.
18.20 — «Дийнача зIамой дунне тIа».
19.00 — «Балета артистий концерт».
19.45 — Горьки цIерагIча Ленинградски академически Доккхача драматически театра «Ханума» яхача фильма-спектакла премьера. Автор А. Цагарели.
21.00 — «Хаъ».
21.30 — «Ханума» яха фильм-спектакль дIалоккхер.
22.35 — «Малого доах драматически театрой артисташе». Йистехьача — керданараш.

II ПРОГРАММА

17.00 — «ДоттагIаш». Киножурнал.
17.30 — Революци дIахоийсаш латт...
18.00 — «Адо довгадаь дигьаттар». Документальни фильм.
18.20 — «Вай наьна Октяб октябра сийле». Дезача ден концерт (нохчий меттала).
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Локомотив» — «Динамо» (Тбилиси). «Локомотив» стадионера передача. Перерыве — «Бийса даьккхале хийза, бераш!»
20.40 — «БIаргагуш дар — тамаш дар».
21.40 — «Сийре а яр, Iуйре а хилар». Яха художественни фильм.

РАДИО

4 ноябрь

7.10 — «ДоттагIий оазаш». Микрофона хьалхашка ва Венгерски Социалистически Белхалой парте Кошторомски обкома секретарь (эрсий меттала).
7.20 — Хоамаш.
8.15 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.20 — «Сердало» газета обзор.
8.25 — «Октябра хьалхарча социалистически яхье котала яьккхараштa». Концерт (нохчий меттала).
9.15 — «Вахарна айхха бузам».
9.30 — Н. Островский. «Иштта чIоагIлора болат» яхача романа оагIонаш» (нохчий меттала).
9.45 — Сийлаьх-боккхача Октябра ду къахьегама рапорташ. (нохчий, гIалгIай меттала).
10.00 — «Даьхен махка кIант». Концерт - композици (гIалгIай меттала).
10.25 — «Заводе доаза а колхозе кхоачам а де» (эрсий меттала).
10.45 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
15.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
19.30 — «Кегаркой вахар» яха радиовыпуск (нохчий меттала).

5 ноябрь

7.10 — «Грозненски рабочий» газета обзор.
7.15 — «Ленинан новкъ» газета обзор.
7.25 — Хоамаш.
8.25 — Октябрьски революци граждански тIемен ветераний хьакхат йола концерт (эрсий меттала).
11.15 — Даьхенахи партехи дола йиллеш (гIалгIай меттала).
11.40 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
15.15 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
15.45 — «Тха уйлаш а гIулакхаш а хьона да, Даьхе!» (эрсий меттала).
16.00 — «Вай доттагIа — Iалаш».
16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
18.00 — Сийле хийла хьона Октябре Даьхе (нохчий меттала).

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш а йолаш, кхоана цхьайолча моттигашка лаьгIо лоа а декхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 0—(—5), дийнахьа 0—(+5) градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоххама секретара — 3-34-38; партийни вахарех культура отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; кехьлой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувла шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05320. «Грозненский рабочий» издательства типография, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7771.